

**Tvillinger og opplevd foreldreomsorg:
En undersøkelse av ulikheter mellom eneggede
tvillinger, toeggede tvillinger og enlinger.**

Gitte Nettet Midelfart

**Innlevert som hovedoppgave ved Psykologisk institutt,
Universitetet i Oslo, våren 2012.**

Tvillinger og opplevd foreldreomsorg:

En undersøkelse av ulikheter mellom eneggede tvillinger, toeggede tvillinger og enlinger.

Av: Gitte Nettet Midelfart

Veileder: Anne Mari Torgersen

Biveileder: Bjørg Grova

SAMMENDRAG

Bakgrunn. Kvaliteten på den tidlige foreldre-barn relasjonen er satt i sammenheng med en rekke kliniske og utviklingsmessige utfall (Manassis, Owens, Adam, West & Sheldon-Keller, 1999). Basert på ulike teoretiske utgangspunkt er en rekke psykometriske instrumenter blitt benyttet for å måle de tidlige affektive båndene mellom foreldre og barn slik de huskes som voksne. Et av disse instrumentene er The Parental Bonding Instrument (PBI) (Parker, 1990). PBI er et spørreskjema som måler subjektiv opplevelse av foreldreatferd de første 16 leveår. PBI skårene fordeler seg langs to skalaer: en omsorgsskala og en beskyttelsesskala. Høye skårer på omsorgsskalaen reflekterer omsorg og varme, mens lave skårer indikerer avvisning og likegyldighet. Høye skårer på beskyttelsesskalaen reflekterer overbeskyttelse og invadering, mens lave skårer indikerer autonomi og uavhengighet (Mackinnon, Hendersen, Andrews, 1991). Den opplevde foreldreomsorgen vurderes som optimal når skåren er høy på omsorg og lav på beskyttelse, mens lav skåre på omsorg og høy skåre på beskyttelse vurderes som minst optimalt (Parker, 1990). Utleddet av teori finnes det flere gode argumenter for at tvillinger i større grad enn enlinger opplever mindre optimal foreldreomsorg de første 16 leveårene. Dette er imidlertid ikke blitt empirisk undersøkt med PBI i en norsk kontekst tidligere.

Metode. Denne undersøkelsen er foretatt som en to-steps prosess. Steg 1 var av mer metodisk art hvor hensikten var å utvikle en norsk nettbasert versjon av PBI for å undersøke hvorvidt nettutgaven kunne være en alternativ måte å samle inn informasjon om tilknytningsforhold på, slik det er definert av Parker (1990). Steg 2 var av en empirisk undersøkelse hvor hensikten var å belyse eventuelle forskjeller i svarmønsteret på PBI mellom enlinger og tvillinger, og mellom eneggede (MZ) tvillingpar og toeggede (DZ) tvillingpar.

Respondenter. Til sammen besvarte 138 respondenter PBI. 56 av disse respondentene var MZ tvillinger, 30 var DZ tvillinger, og 52 var enlinger. 80 av tvillingene fra datamaterialet var hentet

fra førsteamanuensis Anne Mari Torgersens longitudinale studie vedrørende den relative betydning av arv og miljø på individuelle forskjeller i temperament (Torgersen, 1991). Disse 80 av respondentene besvarte en papirbasert versjon av PBI, mens de resterende 58 respondentene besvarte en nettbasert utgave av PBI.

Resultater. Resultatene fra denne studien viste at det ikke var noen signifikante forskjeller mellom tvillinger og enlinger i opplevd foreldreomsorg. Jeg fant heller ingen støtte for økt fokus på det genetiske bidraget til utviklingen av ulike grader av optimal tilknytning. Til slutt ble det funnet en viss støtte for at en nettbasert versjon av PBI vil kunne fungere som en alternativ måte å administrere PBI på.

Nøkkelord. «Attachment», tilknytning, «bonding», opplevd foreldreomsorg, The Parental Bonding Instrument (PBI), tvillinger, arv og miljø, nettbaserte spørreskjema.

FORORD

For snart tre år siden ble jeg selv gravid med eneggede (monozygotiske) tvillinggutter. Dette var også startskuddet for min faglige interesse for tvillinger og deres foreldre. Gjennom de siste tre årene har jeg derfor mellom bleieskift og nattevåk fordypet meg i psykologiske teorier om tvillinger, hatt heftige diskusjoner med min mann rundt både teori og praksis hva tvillinger angår, og ikke minst skrevet utallige versjoner av de ulike delene av denne hovedoppgaven. Jeg har fått en unik mulighet til både å oppleve «praktisk utprøving» av hva det vil si å ha omsorgen for to tvillingspedbarn samtidig, mens jeg på samme tid har kunnet utforske det psykologisk-teoretiske rammeverket rundt tvillinger og deres foreldre.

Takk

Først og fremst vil jeg takke alle respondentene som deltok i denne studien. Jeg vil også takke min hovedveileder, førsteamanuensis Anne Mari Torgersen. Både fordi du så raust har delt av egen kunnskap og egne data, og for hjelp underveis i skriveprosessen. En stor takk også til min biveileder, universitetslektor Bjørg Grova, for mye konstruktiv feedback og god hjelp spesielt mot slutten av skriveprosessen.

Jeg vil også takke Ingun Ulven Lie i Tvillingforeldreforeningen for hjelp med rekruttering av dizygotiske tvillinger. Professor Jon Martin Sundet skal også ha en stor takk for gode innspill og uvurderlig hjelp med analyse av data. En veldig, veldig stor takk også til Thomas, min kjære

mann og støttespiller. Takk for gode diskusjoner, konstruktive innspill, korrekturlesning, og ikke minst tålmodighet.

Oslo, mars 2012

Gitte Nettet Midelfart

INNHALDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	2
FORORD	3
Takk	3
INNHALDSFORTEGNELSE	5
INNLEDNING	7
Begrepsavklaringer	8
LITTERATURBAKGRUNN	9
Bowlbys tilknytningsteori	9
Tilknytningsstil hos barn	10
Tvillinger og tilknytning	11
Forskjeller i oppvekstbetingelser mellom tvillinger og enlinger	11
Kontinuitet, diskontinuitet, arv og miljø	15
Tilknytningsstil hos voksne	17
Vurdering av tilknytning hos voksne	18
<i>Intervjbasert (dynamisk, analytisk)</i>	18
<i>Spørreskjemabasert (pragmatisk, kvantitativ)</i>	19
The Parental Bonding Instrument (PBI)	19
Sammenligning av «Bonding» og «Attachment»	20
Nettbaserte - vs. papirbaserte spørreundersøkelser	21
FORMÅLET MED EGEN UNDERSØKELSE	22
Steg 1 - Egenskaper ved den norske nettbaserte versjonen av PBI	22
Steg 2 - Forskjeller mellom enlinger og tvillinger, og mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar i svarmønsteret på PBI	23
METODE	24
Utvalg	24
<i>Utvalg A: N = 80</i>	25
<i>Utvalg B: N = 6</i>	25
<i>Utvalg C: N = 52</i>	25
<i>Det totale utvalget</i>	26
Zygositetsbestemmelse	26
Instrumenter	26

<i>The Parental Bonding Instrument (PBI) – den norske papirversjonen</i>	26
<i>Oppbygning og layout på den norske nettbaserte versjonen av PBI</i>	27
Prosedyre.....	28
<i>Den norske papirversjonen av PBI</i>	28
<i>Den norske nettbaserte versjonen av PBI</i>	28
Etiske betraktninger	29
<i>Datatilsynet</i>	29
<i>Informert samtykke</i>	29
Statistiske analyser.....	29
RESULTATER	29
Datagrunnlag.....	29
<i>Steg 1- Egenskaper ved den norske nettbaserte versjonen av PBI</i>	30
<i>Steg 2 a) – Ulikheter i svarmønsteret mellom enlinger og tvillinger</i>	33
<i>Steg 2 b) – Ulikheter i svarmønsteret mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar på PBI</i>	34
DISKUSJON	34
Steg 1 - Nettbaserte vs. papirbaserte spørreskjema.....	35
Steg 2 a) – Ulikheter i svarmønsteret mellom enlinger og tvillinger.....	36
<i>Tilknytning og tvillinger</i>	37
Steg 2 b) - Ulikheter i svarmønsteret mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar på PBI.....	41
<i>Kontinuitet, diskontinuitet, arv og miljø</i>	42
Styrker og svakheter ved den foreliggende undersøkelsen	43
<i>Begrepsvaliditet</i>	43
<i>Indre validitet</i>	44
<i>Ytre validitet</i>	45
PRAKTISKE IMPLIKASJONER FOR TVILLINGSFORELDRE	46
KONKLUSJON	47
REFERANSER	49
APPENDIX A: NORSK PAPIRVERSJON PBI	56
APPENDIX B: E-POST INVITASJON OG INFORMERT SAMTYKKE	57
APPENDIX C: NORSK NETTVERSJON PBI	59
APPENDIX D: ZYGOSITETSBESTEMMENDE SPØRSMÅL	69

INNLEDNING

Det er vanlig, og ofte nødvendig, at tvillingfamilier benytter seg av andre omsorgsmønstre enn det som er vanlig for enlingfamilier (Rutter & Redshaw, 1991). Tvillinger er, som Torgersen (2004) beskriver det; “*to* samtidige barn med ulike nyanserte tilstander og behov som krever ulike gjensvar fra omsorgspersonen” (s. 68). Det samme gjelder selvfølgelig for enlinger med unntak av at det her bare er *ett* barn. Hovedforskjellen i omsorgsmønstre skyldes altså at omsorgspersonen (vanligvis mor) må forholde seg til, og prøve å dekke, behovene til to spedbarn samtidig. Mange av de omsorgsutfordringene tvillingmødre møter er komplekse, i den forstand at det finnes ulike måter å løse de på, at det hersker forskjellige syn på hva som er de riktige løsningene, at de ulike løsningene ikke nødvendigvis er forenelige med hverandre, og at det er beheftet med usikkerhet om måten omsorgsarbeidet blir organisert på faktisk fører med seg implikasjoner for senere tilknytning til omsorgsgiver (Ainslie, 1997; Hay & O`Brien, 1984; 1987; Dibble & Cohen, 1980; Lytton, 1977; Zetterstrom, 1999; Fergusson & Woodward, 1999; Britton, Britton & Gronwaldt, 2006). I tillegg vil hver av tvillingene i et tvillingpar, uavhengig av zygositet, være ulike. De vil være forskjellige som personer, med hver sine interesser, preferanser og typiske atferdsmønstre noe som igjen ser ut til å påvirke interaksjonen med omsorgsgiver (Lerner, 2002; Torgersen, 2004; Lytton, 1977; Hay & O`Brien, 1987).

De siste 30 årene har det blitt utviklet en rekke instrumenter for å forsøke å måle retrospektivt den voksnes relasjon til sine omsorgsgivere/foreldre (Shaver & Mikulincer, 2004). Ett av disse instrumentene er Parker`s (1990) spørreskjema «Parental Bonding Instrument» (PBI). PBI har vist seg å være lett å administrere, være psykometrisk stabil, og å korrespondere med faktisk foreldreatferd (Parker, 1986; Mackinnon et al., 1991). Av grunner som dette er PBI blitt bredt akseptert som et robust mål på opplevd foreldreomsorg, og er et av de mest brukte mål på foreldrestil og tilknytning i en rekke kliniske og ikke-kliniske grupper (Enns, Cox & Clara, 2002; Wilhelm, Niven, Parker & Hadzi-Pavlovic, 2005; Ravitz, Maunder, Hunter, Sthankiya & Lancee, 2010; Parker, 1990; Parker, 1986; Lichtenstein, Ganiban, Niederhiser, Pedersen, Hansson, Cederblad, Elthammar & Reiss, 2003; Manassis, Owens, Adam, West & Sheldon-Keller, 1999).

En litteraturgjennomgang av de siste tre tiårs forskning på effekten av det å være tvilling på en rekke mål, tilknytning inkludert, viser at teori og empiri ikke nødvendigvis er to sider av samme sak. På den ene siden kan det utledes fra teori at en signifikant større andel av tvillinger, sammenlignet med enlinger, kan stå i fare for å utvikle utrygge tilknytningsforhold til

omsorgsgiver (Bowlby, 1969; 1988; Ainslie, 1997; Zetterstrom, 1999; Lytton, 1977). På den andre siden finner man empirisk, til tross for tydelige forskjeller i det å vokse opp som tvilling kontra det å vokse opp som enling, svært få, om noen, slike forskjeller i den psykologiske utviklingen (Rutter & Redshaw, 1991; Torgersen, 2004; Britton & Gronwaldt, 2006).

Utfordringen blir derfor i større grad å prøve å bygge en bro mellom teori og empiri. En måte å gjøre dette på kan være å gjøre reliable og valide instrumenter som PBI lettere tilgjengelig for både forskere og respondenter. Til min kjennskap, gjennom arbeidet med denne hovedoppgaven, er det ikke tidligere utviklet en norsk nettbasert versjon av PBI. For å undersøke om en nettbasert versjon av PBI kunne være en alternativ måte å samle inn tilknytningsinformasjon på har delformålet med denne studien vært å utvikle en norsk nettbasert versjon. Hovedformålet med undersøkelsen gjennomført i forbindelse med denne hovedoppgaven er imidlertid å generere økt kunnskap om eventuelle forskjeller mellom norske enlinger og tvillinger hva tilknytning, slik den er målt via PBI, angår. Denne undersøkelsen er derfor foretatt som en to-steps prosess hvor steg 1 har vært av mer metodisk art, mens steg 2 har satt søkelyset på eventuelle forskjeller mellom grupper.

Begrepsavklaringer

Før leseren setter seg inn i litteraturbakgrunnen på feltet er det viktig med noen oppklarende begrepsavklarende kommentarer rundt grunnleggende tilknytningskonstrukt. Gjennom denne hovedoppgaven vil begrepet «tilknytningsatferd» referere til den atferden individet igangsetter for å oppnå fysisk eller psykologisk kontakt med personen det har en tilknytningsrelasjon til. Begrepene «bonding», «tilknytningskvalitet» og «opplevd foreldreomsorg» vil bli brukt om hverandre og referere til de emosjonelle båndene som eksisterer mellom individet og dets tilknytningsperson. Disse måtene å bruke de ulike tilknytningskonstruktene på er i overensstemmelse med tidligere litteratur på feltet (Bowlby, 1969; Bokhorst, Bakermans-Kranenburg, Fearon, van IJzendoorn, Fonagy & Schuengel, 2003; Broch, Bjørndahl & Lindborg, 2003 O'Connor & Croft, 2001; Manassis, Owens, Adam, West & Sheldon-Keller, 1999); Parker, 1990; Ravitz, Maunder, Hunter, Sthankiya & Lancee, 2010). I den følgende litteraturgjennomgangen vil det både bli redegjort i større grad for de ulike tilknytningsbegrepene, og diskutert hvorvidt disse begrepene faktisk konvergerer i så stor grad at de kan brukes om hverandre slik praksis synes å være i flere tidligere studier.

LITTERATURBAKGRUNN

Bowlbys tilknytningsteori

Bowlbys (1969) etiologisk funderte tilknytningsteori er en universell beskrivelse og teori om hvordan alle barn knytter følelsesmessige bånd til sine omsorgspersoner. Bowlby brakte sammen kunnskap fra psykoanalyse, evolusjonsteori og læringsteori. Hans tilknytningsteori postulerer at spedbarn er biologisk predisponert for å knytte seg til sine omsorgsgivere. Barn fødes i følge Bowlby (1969) med et grunnleggende behov for nærhet til sine omsorgspersoner, dette behovet fungerer som en adaptiv strategi som gir barnet trygghet og fremmer overlevelse. Kvaliteten på tilknytningsrelasjonen resulterer i psykologiske, kognitive, emosjonelle og atferdsmessige uttrykk hos barnet. Når barnet kommer i situasjoner hvor det føler seg truet vil dets tilknytningssystem aktiveres, og barnet vil inngå i atferd som bringer det (i den grad det er mulig) nærmere omsorgsgiver. Slik tilknytningsadferd innbefatter signaladferd som består av påkalling, gråt og protest, og tilnærmingsadferd som består av det å søke fysisk og psykologisk nærhet til personen som har en tilknytningsbetydning. Mønsteret og kvaliteten på tilknytningsuttrykkene dannes ut fra barnets erfaringer med situasjoner hvor slik tilknytningsadferd aktiveres, og danner dermed grunnlaget for individuelle forskjeller i barns tilknytningsadferd og følelsesmessige opplevelse av sine nære omsorgspersoner. Barnet vil gjennom gjentatte og emosjonelt forsterkende erfaringer med omsorgsgiver, utvikle mentale representasjoner eller såkalte indre arbeidsmodeller. De indre arbeidsmodellene inneholder oppfatninger og forventninger om hvorvidt omsorgsgiver (og senere andre) er noen som er tilgjengelig og emosjonelt støttende (Bowlby, 1969: 1988).

En trygg tilknytning antas å være en forutsetning for barnets utforskning av omverdenen. Barnet benytter da omsorgspersonen som en "trygg base" det kan utforske fra. Tilknytningsatferd fører til nærhet til omsorgspersonene, mens utforskningsatferd fører til avstand. Barnet må derfor finne en balanse mellom utforskning på den ene siden og nærhet til tilknytningspersonen på den andre (Bowlby, 1988). Dette mønsteret av atferd har blitt dokumentert blant annet ved Ainsworths studier av spedbarn som blir separert fra sine mødre (1963; 1967). Ut fra resultatene fra sine studier argumenterte Ainsworth (1967) for at separasjon og gjenforening kan gi nyttig informasjon om tilknytningsrelasjonen mellom omsorgsperson og barn. Hun utviklet på grunnlag av dette en metode for å kartlegge spedbarnets tilknytningsatferd, kalt "Strange Situation"/ «Fremmedsituasjonen». Metoden går ut på å kartlegge et (cirka 12 måneder gammelt) spedbarns reaksjonsmønster i forhold til omsorgsperson ved opplevd fare. Dette vil si at spedbarnet blir

eksponert for flere separasjoner fra, og gjenforeninger med, sin omsorgsperson som vanligvis er mor (Ainsworth, 1967). Ut i fra barns reaksjonsmønster på fremmedsituasjonen foretok Ainsworth en inndeling i tre hovedkategorier: 1) trygg, 2) utrygg-unngående, 3) utrygg-ambivalent. Disse tre kategoriene er ment å skulle karakterisere kvaliteten på tilknytningsrelasjonen mellom barn og omsorgsgiver, og beskriver barnets tilknytningsstil i forhold til personen det har et tilknytningsforhold til. Senere er det også tilkommet en fjerde kategori/tilknytningsstil; 4) disorganisert (Main & Solomon, 1990).

Tilknytningsstil hos barn

Et vesentlig skille i spedbarns tilknytningsstil er mellom barn som kan klassifiseres som *trygt tilknyttede* og de som kan klassifiseres som *utrygt tilknyttede*. Trygg tilknytning utvikles når barnets omsorgsgivere oppfattes av barnet som tilgjengelige og sensitive ovenfor deres signaler (Bowlby, 1988). Barn med denne tilknytningsformen kommuniserer åpent både positive og negative emosjoner, og vil i møte med stressende situasjoner søke nærhet til omsorgsgiver for å redusere indre ubehag. Disse barna vil som regel også komme omsorgsgiver i møte ved gjenforening etter separasjon (Ainsworth, 1963; 1967). Trygt tilknyttede barn vil gjennom gjentatte erfaringer med sine omsorgsgivere utvikle en forventning om at foreldrene vil være tilgjengelige ved behov og at de selv er verd å ta vare på (Dozier, 1990).

På den andre siden av dette skillet mellom tilknytningsstiler finner vi kategorien utrygg tilknytning. Det antas at utrygg tilknytning generelt utvikles ved at barnet gjentatte ganger opplever sine primære omsorgsgivere som utilgjengelige, avvisende og/eller lite sensitive i forhold til dets behov (Ainsworth, 1967). Som nevnt i avsnittet om tilknytningsteori differensieres kategorien utrygg tilknytning i to underdeler: *utrygg-unngående*, og *utrygg-ambivalent*. Utrygg-unngående tilknytning utvikles dersom barnet opplever tilnærmet konsekvent avvisning ved forsøk på å oppnå nærhet. Barnet vil da forsøke å undertrykke sine følelser og vil i møtet med ubehag prøve å distrahere seg selv ved å fokusere på andre aspekter av situasjonen og opplevelsen. I følge Ainsworth (1976) vil disse barna ved gjenforening etter separasjon ofte ignorere sine foreldre.

Barn med utrygg-ambivalent form for tilknytning vil på den andre siden ha opplevd at foreldrene gjennomgående har vært inkonsistente og uforutsigbare i forhold til sensitivitet. Barn med denne type foreldre kan se ut til ofte å bli svært sensitive for foreldrenes signaler, og utvikle

atferdsstrategier for å maksimere mulighetene for oppmerksomhet og omsorg. Barn med utrygg-ambivalent tilknytning har ofte et uttalt fokus på, og bekymring i forhold til, foreldrene. Dette reduserer deres kapasitet til utforskning og lek. Barn som faller inn under denne kategorien utviser ofte et atferdsmønster kjennetegnet av å være klengete, lett stresset, og vanskelige å trøste ved gjenforening (Ainsworth et al., 1978).

Et fjerde tilknytningsmønster, samt en ytterligere differensiering av den utrygge tilknytningskategorien, ble identifisert av Main og Solomon i 1990 og kalles *disorganisert tilknytning*. Som en konsekvens av at omsorgsgiverne oppleves som ekstremt uforutsigbare, truende eller farlige, klarer ikke barna å utvikle noen bestemt strategi for håndtering av det foreldreskapte stresset. Barna kan i stedet utvise tilsynelatende motstridende, meningsløs eller bisarr atferd ved gjenforening etter separasjon fra omsorgsgiver. Eksempler på dette kan være at barnet selvskader, eller at barnet begynner å gå mot omsorgsgiver, for så å stoppe, eller at barnet går baklengs mot omsorgsgiver (Main & Solomon, 1990).

Tvillinger og tilknytning

På lik linje med alle andre spedbarn fødes også tvillinger med en biologisk predisposisjon for å knytte seg til sine omsorgsgivere (vanligvis mor). Mønsteret og kvaliteten på tilknytningsuttrykkene hos hver enkelt tvilling (monozygotisk som dizygotisk) dannes i like stor grad som hos enlinger ut fra deres erfaringer med situasjoner hvor tilknytningsadferd aktiveres. Som hos enlinger danner dette grunnlaget for hver av tvillingenes individuelle forskjeller i tilknytningsadferd og følelsesmessige opplevelse av sine nære omsorgspersoner.

Tvillingspedbarn, uavhengig av zygositet, søker i like stor grad nærhet til mor som andre enlingspedbarn. Tilstedeværelsen av tvillingsøskenet reduserer heller ikke behovet for å knytte seg til omsorgsgiver, ei heller foretrekker hvert enkelt tvillingspedbarn hverandre fremfor sin mor. Forskning viser at tvillinger ikke orienterer seg nevneverdig mot hverandre før ved 2-årsalder (Ainslie, 1997).

Forskjeller i oppvekstbetingelser mellom tvillinger og enlinger

Til tross for flere fellestrekk i tilknytningsprosessen hos tvillinger sammenlignet med enlinger er det også en rekke viktige forskjeller på det å vokse opp som tvilling og det å vokse opp som enling, i forhold til foreldre-barn relasjonen. For det første er tvillinger som Torgersen (2004)

beskriver det: “to samtidige barn med ulike nyanserte tilstander og behov som krever ulike gjensvar fra omsorgspersonen” (s. 68). Omsorgspersonen (vanligvis mor) må med andre ord forholde seg til, og prøve å dekke, behovene til to spedbarn samtidig. Sammenlignet med foreldre til enlinger antas det at tvillingforeldre har dobbelt så mye omsorgsarbeid de første årene (Torgersen, 2004). Dette ansvaret oppleves sannsynligvis som noe overveldende for de fleste tvillingforeldre (Ainslie, 1997), og er antakeligvis en del av grunnen til at flere andre studier også finner resultater som tyder på at den psykologiske og fysiske belastningen ved det å ha omsorg for to spedbarn samtidig er betydelig (Hay & O'Brien, 1984; Dibble & Cohen, 1980).

For det andre fødes tvillinger oftere enn enlinger før uke 37 og klassifiseres derfor som premature (Rutter & Redshaw, 1991). Jo flere forhold (felles morkake, felles fosterhinne etc.) tvillingene deler i livmoren, jo større er risikoen for at de blir født for tidlig. Generelt sett betyr dette at monozygotiske (MZ) tvillinger løper en større risiko enn dizygotiske (DZ) tvillinger for å bli født for tidlig (Grønning, 2008; Broch, Bjørndahl & Lindborg, 2003). Premature spedbarn kan til å begynne med vanskelig tilpasse seg den plutselige overgangen fra livmoren til utenverdenen. Særlig åndedrettet, lungemodningen og temperaturreguleringen kan være utilstrekkelig utviklet, og premature spedbarn legges derfor ofte i kuvøse. Kuvøsen fremstår som en «spesial seng» i gjennomskiktig materiale. Barna har ofte en sonde i nesen, drypp i hånden eller foten, og elektroder på brystet, og kan dermed fremstå som en skarp kontrast til glansbildet av spedbarn på barselavdelinger med runde kinn og store øyne (Grønning, 2008). Denne kontrasten er også i overenstemmelse med beskrivelser fra foreldre til premature tvillinger som forteller om følelser av sjokk og redsel når de for første gang ser sine premature barn. Foreldre til premature tvillinger opplever dermed barseltiden som ganske annerledes enn foreldre til friske fullbårne spedbarn (Broch, Bjørndahl & Lindborg, 2003), og man kan med rette undre seg over hvilke implikasjoner det kan ha for utviklingen av tilknytning mellom foreldre og barn.

For det tredje blir over 50 % av alle tvillinger tatt med keisersnitt, enten planlagt eller akutt. Til sammenligning endte cirka 16 % av alle enlingfødsler med et keisersnitt i 2005 (Bergsjø, 2007). Det er flere grunner til at tvillingmødre er overrepresentert i keisersnittstatistikken. Noen keisersnitt blir planlagt allerede under svangerskapet hvis for eksempel tvilling 1 ligger i seteleie, hvis fødselen kommer før uke 34, eller hvis størrelsen på mors bekken ikke tillater vanlig fødsel. Andre keisersnitt blir først besluttet under fødselen, hvis det oppstår komplikasjoner, og regnes dermed som akutte. Keisersnitt representerer også en økt

risiko for utviklingen av komplikasjoner hos mor etter fødselen. De fleste komplikasjonene ved keisersnitt er imidlertid temporære, slik at bare noen få medfører varig mén. Stort blodtap ser ut til å være den vanligste komplikasjonen ved keisersnitt (Bergsjø, 2007). Konsekvensen av de ulike komplikasjoner som kan oppstå etter et keisersnitt, er at mors kapasitet til å delta aktivt i stell av sine nyfødte barn reduseres sammenlignet med hva som ville vært tilfelle ved en normal forløsning. Tatt dette i betraktning er det nærliggende å tenke at en slik utfordrende start kan ha påvirkning på tilknytningen mellom mor og barn.

Et fjerde viktig argument er at tvillingmødres komplekse situasjon ser ut til å gi seg utslag i noen bestemte omsorgsmønstre. Eksempelvis har tvillingmødre mindre kapasitet til den direkte kontakten med to tvillingspedbarn samtidig. Tvillingmødre må derfor kontinuerlig dele sin oppmerksomhet med den konsekvens at den enkelte tvilling mottar mindre individuell oppmerksomhet fra mor enn hva typisk enlunger gjør (Lytton, 1977; Hay & O'Brien, 1984). Ut fra dette er det nærliggende å trekke den konklusjonen at det for mor blir vanskeligere å gi en like sensitiv oppfølging ovenfor hver enkelt av de to tvillingens individuelle signaler sammenlignet med som hva er gjeldende for enlingmødre (Ainslie, 1997).

For det femte vil det også i organiseringen av familieomsorgen være forskjeller mellom tvillingfamilier og enlingefamilier. Studier viser at arbeidsbelastningen tvillingmødre står ovenfor gjør at de ofte engasjerer resten av familien aktivt i omsorgsarbeidet med tvillingene. Dette betyr at både far og besteforeldre får en viktig rolle i tvillingenes liv allerede mens de er små. Totalt sett er det derfor flere voksne som til en hver tid har ansvaret for omsorgen av barna enn det som er typisk for enlunger (Rutter & Redshaw, 1991). Hva slags konkret påvirkning dette har på tilknytningsbåndet mellom tvillinger og omsorgsgivere er imidlertid uavklart, men det representerer like fullt en forskjell i omsorgsmønstre mellom enlunger og tvillinger.

En sjettede viktig forskjell med hensyn til omsorgsarbeidet mellom tvillingfamilier og enlingfamilier er utviklingen av rutiner og struktur. Av hensyn til det store omsorgsansvaret som hviler på tvillingforeldre, anbefaler den norske tvillingforeldreforeningen alle vordende tvillingforeldre å starte med utviklingen av rutiner og synkronisering av tvillingene umiddelbart etter fødselen (personlig kommunikasjon daglig leder i tvillingforeldreforeningen; fødselsforberedende kurs tvillingforeldreforeningen, august 2009). Dette skyldes primært at tvillingmødre må rasjonalisere tiden sin siden de som regel er alene hjemme med begge barna mens de er små (Grønning, 2008). Denne anbefalingen skiller seg klart fra anbefalingen gitt til

mødre av enlingespedbarn. Mens foreldre til enlingspedbarn oppmuntres til å la spedbarnet være selvregulerende i forhold til mat og søvn (Nylander, 2002), er virkeligheten en ganske annen for tvillingespedbarn. En av de vanligste rutinene tvillingmødre ofte utvikler er samtidig mating. Eksempelvis viste det seg som enklere for mange tvillingforeldre å flaskemate begge tvillingene samtidig til regelmessige tider, enn det ofte er for mor alene å skulle dobbeltamme (Torgersen, 2004). På denne måten kan også far i større grad delta i matingen av tvillingene mens de fortsatt er små. Dette betyr at tvillingene mates etter klokken (eksempelvis hver tredje time) og ikke etter det individuelle tvillingespedbarnets følelse av sult.

Til slutt, og relatert til det overstående, pågår det en opphetet debatt innen området spedbarn og amming. Denne debatten dreier seg om hvorvidt det å amme sitt spedbarn, kontra det å gi flaske (morsmelkerstatning eller utpumpet brystmelk), påvirker kvaliteten av tilknytningen mellom mor og barn. Basert primært på ernæringsmessige årsaker, anbefaler norske helsemyndigheter mødre å fullamme inntil barnet er 6 måneder (Hay, Alexander, Bærug, Blomhoff & Blaker, 1998). Flere studier har også funnet en sammenheng mellom amming og positiv påvirkning på grad av trygg tilknytning (Zetterstrom, 1999; Fergusson & Woodward, 1999; Nylander, 2002). I en ny studie (Haggkvist, Brantsæter, Grjibovski, Helsing, Meltzer & Haugen, 2010) hvor sammenhengen mellom forhold under og rett etter fødselen, og risiko for å avslutte fullamming før barnet er seks måneder ble undersøkt, viser funnene en økt risiko for at mødre sluttet å fullamme barnet før 6 måneders alder hvis barnet var forløst med keisersnitt eller hvis mor hadde ammeproblemer. I dag vet vi at over halvparten av alle norske tvillinger kommer til verden ved keisersnitt (Grønning, 2008). Samtidig finner man også at tvillingmødre sjelden ammer like lenge som enlingmødre (Torgersen, 2004).

Disse omsorgsmønstrene tatt i betraktning kan det teoretisk sett se ut til at en signifikant større andel av tvillinger enn enlinger kan stå i fare for å utvikle ulike grader av utrygg tilknytning. Det kan imidlertid synes vanskelig å stadfeste denne sammenhengen empirisk. Studier som har sammenlignet enlinger med tvillinger på en rekke mål hva manglende evne til tilpasning og psykopatologi angår har vist at det ikke eksisterer noen nevneverdig forskjell (Hay & O'Brien, 1984; 1987). Dette betyr imidlertid ikke at tvillinger og enlingers psykososiale utvikling ikke skiller seg fra hverandre på flere områder, men at tvillinger utvikler seg i like stor grad som enlinger til å bli voksne mennesker med adekvate relasjonelle evner (Rutter & Redshaw, 1991).

Kontinuitet, diskontinuitet, arv og miljø

I følge Bowlby (1988) vil barnet gjennom gjentatte og emosjonelt forsterkende erfaringer med omsorgsgiver, utvikle mentale representasjoner eller såkalte indre arbeidsmodeller. De indre arbeidsmodellene inneholder oppfatninger og forventninger om hvorvidt omsorgsgiver (og senere andre) er noen som er tilgjengelig og emosjonelt støttende. Hovedtanken innen tilknytningsteori er at disse arbeidsmodellene internaliseres og føres med videre inn i nye relasjoner, hvor de ubevisst styrer den voksnes forventninger, persepsjoner og atferd i samspill med andre (Bowlby 1988). Dette betyr at de indre arbeidsmodellene som utvikles i barndommen på en indirekte måte virker inn på måten voksne ser sine personlige relasjoner, og former forventninger om fremtidige forhold (Hazan og Shaver, 1994). Dette betyr imidlertid ikke at tilknytningskvaliteten i voksen alder bare er et produkt av foreldrenes sensitivitet og responsivitet i spedbarnsalder og tidlig barndom, og at den ikke lar seg påvirke av andre faktorer senere i livet. Endringsskapende positiv påvirkning kan eksempelvis være stabilt partnerforhold, nære venner eller en god terapeutrelasjon (Bowlby, 1988), mens endring i negativ retning kan være tap av foreldre, skilsmisse hos foreldre, livstruende sykdom hos foreldre eller barn, eller fysisk/sekstelt misbruk (Lewis et al., 2000). Med andre ord kan ens tilknytningsstil endres fra utrygg til trygg, eller omvendt gitt den “riktige” påvirkning, ikke bare i tidlig barndom, men gjennom hele livet. I tråd med dette viser litteraturen på området gjennomgående at både utviklingsmessig tilknytningskontinuitet -og diskontinuitet vanligvis tillegges miljømessige påvirkninger som oppvekstvilkår. Den genetiske påvirkningen på tilknytning er ikke viet like mye oppmerksomhet i litteraturen som den miljømessige. Det er imidlertid sannsynlig at også genetiske faktorer til en viss grad kan påvirke kvaliteten på tilknytningen (Torgersen, Grova, & Sommerstad, 2007).

I tråd med dette hevder atferds-genetikken at det finnes tre årsaksforklaringer til variasjon innen en gitt egenskap – 1) genetiske faktorer, 2) miljøforhold som gjør søsken ulike (ikke-delt miljø), og 3) miljøforhold som gjør søsken like (delt miljø). Årsaksforklaringen om miljøforhold som gjør søsken forskjellige rommer både at to søsken har vært utsatt for ulike opplevelser, men også at to søsken kan reagere forskjellig på samme opplevelse. Den andre miljømessige årsaksforklaringen til variasjon innen en gitt egenskap er miljøfaktorer som har en gjennomslagskraft stor nok til at den medfører like konsekvenser for søsken med ulik arv (Lerner, 2002). Spesielt interessant i forhold til studier av atferds-genetiske aspekter er tvillinger.

Tvillinger gjør det mulig å studere to søsken med samme alder og samme tilknytningsperson, for

på den måten å kunne kaste lys over genenes og miljøets relative betydning på en rekke mål. Hovedforskjellen mellom MZ tvillinger og DZ tvillinger er at MZ tvillingene har 100 % likt arvemateriale, mens DZ tvillinger gjennomsnittlig bare deler 50 % av genene med hverandre. MZ tvillinger vil derfor være svært like i egenskaper der den genetiske betydningen er stor, mens DZ tvillinger ikke vil være likere enn søsken flest (Torgersen, 2004).

Innen tilknytningsteori, der den utviklingsmessige konsekvensen av omsorgspersonens sensitivitet til barnet er indre arbeidsmodeller som preger den voksnes atferd (Bowlby 1988), skulle miljøforhold som gjør søsken like kunne forklare det meste av innholdet i disse arbeidsmodellene. Forutsatt at det er omsorgspersonens grad av sensitivitet (omsorgspersonens egen indre arbeidsmodell) som danner grunnlaget for en trygg tilknytning hos barnet, skulle det fremstå som å være likt overfor ulike søsken. Dette innebærer med andre ord at MZ tvillinger og DZ tvillinger i like stor grad skulle bli trygge eller utrygge bare av å ha den samme omsorgsperson. Denne argumentasjonen støttes også av funn fra tvillingstudier (Bokhorst, Bakermans-Kranenburg, Fearon, van IJzendoorn, Fonagy & Schuengel, 2003; O'Connor & Croft, 2001) der tilknytning er målt med Fremmedsituasjonen i tidlig barndom. Særlig to viktige implikasjoner kan trekkes ut fra disse studiene: For det første ble det ikke funnet en signifikant høyere konkordansrate i tilknytningsmønster for MZ tvillinger enn for DZ tvillinger. For det andre fant disse studiene at tvillingene, uavhengig av zygositet, var konkordant i sine tilknytningsklassifikasjoner. Dette kan tyde på at det er den miljømessige påvirkningen som er utslagsgivende for den grad av likhet som ble funnet, og at det genetiske bidraget til barns tilknytningskvalitet ikke er av så stor betydning. Dette støttes ytterligere av en studie av Fearon, IJzendoorn, Marinus, Fonagy, Bakermans-Kranenburg, Schuengel og Bokhorst (2006) som finner at blant tvillinger med ulikt tilknytningsmønster reflekterer disse forskjellene påvirkning fra miljøforhold som gjør søsken ulike heller enn gener. Det kan altså synes som at den genetiske påvirkningen på tilknytningsmønster er av beskjedne art når det gjelder sped- og småbarn. I en studie av Finkel og Matheny (2000) viste resultatene imidlertid det motsatte. Her ble tilknytningskvaliteten ikke vurdert ut fra Fremmedsituasjonen, men ved observasjon. Resultatene fra denne studien viste at både arv, og miljø som skaper ulikheter, har utslagsgivende betydning for kvaliteten på tilknytningen. Det kan altså synes som at selve målemetoden er av betydning for i hvilken grad man ser tegnene på arv.

Et sentralt tema som melder seg når arv, miljø og tilknytning diskuteres er betydningen av barns medfødte temperament. I følge Tetzchner (2003) er temperament “et individtypisk, biologisk fundert mønster av emosjonell reaktivitet og regulering” (s. 637). Selv om det så langt i oppgaven har blitt fokusert på foreldrenes ansvar for tilknytningskvaliteten er det sannsynlig at også barnets medfødte temperament har en viss innvirkning. Samspillet mellom medfødt temperament og tilknytning antas best å kunne forklares gjennom Thomas & Chess (1999) «goodness of fit model» (i Lerner, 2002). Denne modellen postulerer at trygg tilknytning utvikles når det er en «good fit»/ god tilpasning (egen oversettelse) mellom omsorgen spedbarnet mottar og hans/hennes temperament. Utrygg tilknytning utvikles når lite fleksible omsorgspersoner ikke evner å tilpasse/akkomodere seg til spedbarnets temperamentkarakteristikker (Lerner, 2002). Det er nærliggende å tenke seg at selve betegnelsen *sensitiv omsorg*, som kjennetegner en av forutsetningene for trygg tilknytning, impliserer en evne til blant annet å tilpasse seg spedbarnets temperament.

Tilknytningsstil hos voksne

Tilknytningsmønster og prosesser ble først anvendt som begreper for å beskrive foreldre-barn interaksjoner, og sette søkelyset på et eventuelt kausalt forhold mellom kvaliteten på tilknytningsrelasjoner og psykologiske, kognitive, emosjonelle og atferdsmessige uttrykk hos barn. Imidlertid har begrepet i nyere tid også blitt benyttet for å beskrive relasjoner hos voksne. Bowlby (1980; 1988) argumenterer for at barnets internaliserte modeller av omsorgsgivers tilgjengelighet (mentale representasjoner, arbeidsmodeller eller kognitive skjema) over tid blir til økende stabile mønstre av kognisjon og atferd. Videre argumenterer han for at disse modellene har direkte effekter på voksen mental helse da de indre arbeidsmodellene blir generaliserte og dermed guider måten informasjon fra miljøet blir fortolket og respondert på. Dette vil med andre ord påvirke hvordan man som voksen relaterer seg til andre mennesker.

I motsetning til den spesifikt rettede tilknytningen til omsorgsgiver i sped –og småbarnsalderen, er ikke tilknytningen i voksen alder like spesifikt definert og avgrenset til en person. Den voksnes tilknytning ses ikke på som å være relasjonsavhengig eller knyttet til en bestemt person, men heller som å bygge på en generalisert og internalisert relasjonsmodell (Bowlby, 1980; 1988).

Vurdering av tilknytning hos voksne

Ut i fra antakelsen om at tilknytning og foreldrestil har etiologisk sammenheng med blant annet senere relasjonelle evner hos voksne (Bowlby, 1980) har det siden 80-tallet blitt utviklet en rekke instrumenter for å forsøke å måle retrospektivt den voksnes relasjon til sine foreldre (Shaver & Mikulincer, 2004). Forskningen på voksen tilknytning har delt seg i to uavhengige tilnærminger: en intervjubasert (dynamisk, analytisk) retning, og en spørreskjembasert (pragmatisk, kvantitativ) retning.

Intervjubasert (dynamisk, analytisk)

Denne delen av forskningen har sine røtter i utviklingspsykologi og klinisk psykologi og baserer seg mye på Bowlby's og Ainsworth's teori og forskning. I spissen for denne retningen er George, Kaplan & Main (1985) og utviklingen av det såkalte Adult Attachment Interview (AAI). AAI er et høyt anerkjent semistrukturert intervju hvor den voksnes tilknytningsforhold, hans/hennes tilknytningsrelaterte erfaringer (minner), og den voksnes egen evaluering og forståelse av disse erfaringene blir undersøkt. AAI anses som å være gullstandarden for måling av voksen tilknytning (Shaver & Mikulincer, 2004; Manassis, et al., 1999). Transkribering og skåring av AAI er en komplisert prosess som krever at skåreren er godt kjent med bruk av instrumentet og blant annet har deltatt på et to-ukers skåringskurs. Selve tilknytningshistorien som den voksne presenterer under AAI-intervjuet er ikke nødvendigvis indikativ for tilknytningsklassifisering under skåringen, her legges heller større vekt på intervjuobjektets diskursive stil (Manassis, et al., 1999). Intervjuet er designet for å undersøke mulig konsistens eller inkonsistens i intervjuobjektets tanker om tilknytning eller usammenhengende presentasjon av sin tilknytningshistorie (narrativ diskurs). Avhengig av hva som dominerer den narrative diskursen intervjuobjektet presenterer, vil personen bli vurdert som å falle inn under en av tre hovedkategorier: 1) trygg, 2) utrygg - «dismissing», 3) utrygg – «preoccupied». De tre hovedkategoriene er inndelt i flere underkategorier slik at det blir gradvise overganger innen en hovedkategori, men de fremstår fremdeles som kategoriske betegnelser. I tillegg har det vist seg at det finnes en fjerde gruppe deltakere som ikke passer inn i de tre overstående hovedkategoriene. Denne gruppen faller inn under kategorien «can not classify» (Bartholomew & Shaver, 1998; Manassis, et al., 1999). Tanken bak skåringen hvor den narrative diskursen heller enn historien er utslagsgivende for hvilken tilknytningskategori intervjuobjektet faller inn under,

stammer fra antakelsen om at tilknytningsrelasjonen individet har til sine foreldre omfatter flere ubevisste aspekter og prosesser som individet ikke selv er klar over. Ved å skåre deltakernes svar ut fra diskursiv stil heller enn bare å vektlegge selve historien, antas det at flere av disse ubevisste aspektene og prosessene fanges opp (Waters et al., 2002). Flere studier har funnet sammenhenger mellom mødres tilknytningsstil målt ved AAI og spedbarns tilknytning i "Fremmedsituasjonen" (Main, 1990; Bartholomew & Shaver, 1998). Som en logisk følge av dette ser denne tradisjonen på enkel selvrapporing uten noen videre tolkning av oppfattede foreldrekarakteristikk som et lite valid mål på tilknytningsforholdet mellom foreldre og barn.

Spørreskjemabasert (pragmatisk, kvantitativ)

Parallelt med utviklingen av den intervjubaserte tilnærmingen til måling av tilknytning hos voksne vokste også en annen forskningstilnærming seg sterk, nemlig den spørreskjemabaserte. Denne tilnærmingen til voksen tilknytning er av mer empirisk art og stammer fra sosialpsykologi og personlighetspsykologi. Særlig vektleggelsen av empiri er et kjennetegn som skiller denne tilnærmingen fra den mer analytiske og intervjubaserte tradisjonen. Den spørreskjemabaserte tilnærmingen deles gjerne videre inn i de som fokuserer på tilknytningskategorier, og de som retter søkelyset mer mot tilknytningsdimensjoner (Mackinnon, et al., 1991). Sistnevnte tilnærming postulerer at det er rimelig å konseptualisere og måle individuelle forskjeller i tilknytning i dimensjoner framfor i kategorier. Denne tilnærmingen kritiserer kategoriske målinger teoretisk for å ignorere forskjellene mellom folk i samme kategori, og analytisk for deres begrensede statistiske styrke sammenlignet med den dimensjonelle tilnærmingen (Ravitz, Maunder, Hunter, Sthankiya & Lancee, 2010). Noen av de mest brukte målinger av voksen tilknytningsstil er Brennan og kollegers (1998) Experiences in Close Relationship (ECR) som måler opplevd nærhet til partner som voksen, og Parkers (1990) Parental Bonding instrument (PBI) som måler opplevd foreldreomsorg i barndom som voksne.

The Parental Bonding Instrument (PBI)

PBI er et spørreskjema som måler subjektiv opplevelse av foreldreatferd de første 16 leveår (Wilhelm, et al., 2005; Ravitz, et al., 2010; Parker, 1990; Parker, 1986; Lichtenstein, et al., 2003; Manassis, et al., 1999), og ble i utgangspunktet utviklet for å kvantifisere og spesifisere foreldres bidrag til psykiatriske lidelser i kliniske utvalg (Parker, 1990). PBI krever ingen spesiell trening

da svarene skåres som de er uten noen videre tolkning. Basert på retrospektiv rapportering av erfaringer med foreldre i barndommen har tidligere studier ved hjelp av faktoranalyse vist at særlig to dimensjoner fremstår som viktige for kvaliteten på tilknytning: care/ omsorg (egen oversettelse) og protection/ beskyttelse (egen oversettelse). Omsorgsskalaen måler til hvilken grad foreldrene var empatiske og omsorgsfulle eller kalde og likegyldige, mens beskyttelsesskalaen måler til hvilken grad foreldrene var invaderende og fremmedgjørende eller oppmuntret til uavhengighet (Parker, 1990; Ravitz, 2010; Mackinnon, 1991).

Tilknytningskvaliteten vurderes som optimal når skåren er høy på omsorg og lav på beskyttelse, mens lav skåre på omsorg og høy skåre på beskyttelse vurderes som minst optimalt (Parker, 1990). Selv om funnene er sterkere for ikke-kliniske utvalg (Manassis, et al., 1999) enn de er for kliniske, har PBI vist seg å være psykometrisk stabil og ikke påvirket av personlighetstrekk eller mentale tilstander. Wilhelm, Niven, Parker og Hadzi-Pavlovic (2005) studerte PBIs stabilitet i et ikke-klinisk utvalg over en 20-års periode. Resultatene fra studien indikerte langtids stabilitet for PBI over tid, og at minnene respondentene har om sine foreldre ikke stor grad påvirkes av kjønn, depresjon, og livserfaringer. Det argumenteres videre for at svar på PBI, basert på tvillingstudier hvor det er funnet høye korrelasjoner mellom tvillingenes svar på opplevd foreldreomsorg, korresponderer med faktisk foreldreatferd (Parker, 1986; Mackinnon, et al., 1991). Av grunner som dette er PBI i nyere tid blitt bredt akseptert som et robust mål på opplevd foreldreomsorg, og er et av de mest brukte mål på foreldrestil i en rekke kliniske (Enns, et al., 2002) og ikke-kliniske grupper (Wilhelm, et al., 2004).

Sammenligning av «Bonding» og «Attachment»

Det melder seg imidlertid et sentralt spørsmål, som det tilsynelatende ser ut til å ha vært lite fokus på tidligere, nemlig hvorvidt “bonding” målt gjennom PBI er sammenlignbart med “attachment” slik det er definert innledningsvis, og slik det måles gjennom AAI. Til tross for at flere studier har benyttet PBI for å måle ulike grader av tilknytning, og at begrepene «bonding» og «attachment» blir brukt om hverandre ble det i litteraturgjennomgangen på området bare funnet *en* studie som belyser tema rundt konvergerende validitet direkte. I en studie av Manassis, Owens, Adam, West og Sheldon-Keller (1999) blir begrepsvaliditet mellom «bonding» målt via PBI og «attachment» målt via AAI belyst. Denne studien inkluderte 145 ungdommer rekruttert gjennom flere ulike psykiatriske behandlingssentre i tre Kanadiske byer. For å undersøke om PBI og AAI var

sammenfallende i forhold til oppnådd tilknytningsinformasjon ble det gjennomført to runder med intervjuer. I den første runden ble PBI administrert, i den andre intervjurunden ble AAI gjennomført. Resultatene viste en signifikant korrelasjon mellom skårene på PBI skalaene og klassifiseringen gjennom AAI når det gjaldt å skille den mest optimale tilknytningen fra den minst optimale tilknytningen. Det var imidlertid ikke mulig gjennom skårene på PBI å konstruere mer nyanserte klassifiseringer blant de fire AAI tilknytningskategoriene. Forskerne konkluderer derfor med at tilknytningsinformasjon oppnådd gjennom PBI er sammenlignbart med tilknytningsinformasjon oppnådd gjennom AAI på ikke kliniske-utvalg, men at PBI bør brukes med forsiktighet på kliniske utvalg, spesielt når respondentene viser idealisering eller sinne rettet mot foreldrene. Med denne studien som utgangspunkt antas et spørreskjema som PBI derfor å måle tilknytningsinformasjon på en valid måte i denne sammenhengen hvor utvalget er av ikke-klinisk art.

Nettbaserte - vs. papirbaserte spørreundersøkelser.

Som en følge av den raskt voksende teknologiske utviklingen og internets brede omfang og tilgjengelighet, er nettbaserte spørreskjema blitt et godt alternativ til mer tradisjonell papir-og-blyant baserte spørreskjema (Solomon, 2001; Schmidt, 1997). Fordelene ved nettbaserte spørreundersøkelser er mange. Nettbaserte spørreskjema er blant annet kostnadseffektive både i forhold til tid og krefter brukt på plotting av data, og på faktiske utgifter i forbindelse med publisering sammenlignet med papir-og-blyant undersøkelser (Schmidt, 1997). En annen fordel er at man ved å benytte seg av nettbaserte spørreskjema ikke er geografisk begrenset. Internett er sannsynlig lett tilgjengelig i store deler av den vestlige verden, og sprer seg også relativt raskt i utviklingsland. Med andre ord har et stort antall av jordens befolkning tilgang til internett, og dermed også til nettbaserte spørreundersøkelser (Schmidt, 1997; Solomon, 2001).

Til tross for internets vide utbredelse har det imidlertid blitt identifisert flere feilkilder i forhold til hvilke populasjoner som typisk benytter seg av internett. Schmidt (1997) argumenterer for at den typiske internettbrukeren er en ung, hvit mann med over gjennomsnittlig sosioøkonomisk status og utdanning. I følge tall fra Statistisk Sentral Byrå (www.ssb.no, 10.november 2011) er tilgangen til internett i dagens Norge stor. I 2005 hadde 83 prosent av de spurte over 13 år tilgang til Internett. Denne tilgangen er imidlertid ikke synonymt med likt bruk. Menn bruker internett mer enn kvinner, unge bruker internett mer som leketøy enn nytteredskap,

og de med lengst utdanning bruker PC og internett mer til nytteformål enn de med kort utdanning. Et viktig spørsmål blir derfor om prosentandelen som benytter seg av internett i Norge også benytter seg av e-post. Spørreundersøkelser som sendes ut per e-post vil nødvendigvis kun nå ut til e-post brukere (Yun & Trunbo, 2000).

En annen potensiell utfordring ved bruk av nettbaserte spørreskjema sammenlignet med mer tradisjonelle papir-og-blyant versjoner er eventuelle tekniske problemer med datamaskinens virusbeskyttelse og brannmur. Eksempelvis kan man risikere at e-posten med invitasjon til spørreundersøkelsen filtreres som søppelpost av datamaskinens virusbeskyttelse noe som igjen antas å få store negative implikasjoner for svarresponsen (Sax, Gilmartin & Bryant, 2003).

På tross av disse utfordringene vurderes det likevel som overveiende positivt å benytte nettbaserte spørreundersøkelser over mer tradisjonelle papir-og-blyant former. Det er derfor i arbeid med denne hovedoppgaven utviklet kompetanse innenfor utforming og gjennomføring av nettbaserte spørreundersøkelser. I dette arbeidet er det benyttet et profesjonelt dataprogram for utførelse av denne type undersøkelser, kalt Questback (www.questback.com). En utskift av den nettbaserte versjonen av PBI med instruksjonstekst ligger vedlagt som appendix B.

FORMÅLET MED EGEN UNDERSØKELSE

Som et delformål har denne undersøkelsen til hensikt å studere hvorvidt en norsk nettutgave av PBI er konvergerende med den norske papirutgaven. Hovedformålet med denne studien er imidlertid å se etter eventuelle forskjeller mellom enlinger og tvillinger, og mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar i svarmønsteret på PBI. Undersøkelsen er derfor foretatt som en to-stegs prosess hvor steg 1 er av mer metodisk art, mens steg 2 setter søkelyset på eventuelle forskjeller mellom grupper. Det er utformet ulike problemstillinger og hypoteser for de to stegene. I det følgende vil jeg først behandle delformålet som steg 1, før jeg tar for meg hovedformålet som steg 2.

Steg 1 - Egenskaper ved den norske nettbaserte versjonen av PBI

Siden det ikke tidligere har vært utviklet en norsk nettutgave av PBI har jeg i denne hovedoppgaven som delformål å utvikle en norsk nettbasert versjon for å undersøke hvorvidt nettutgaven vil kunne være en alternativ måte å samle inn tilknytningsinformasjon på enn det

som tidligere har vært sedvane hva PBI angår. Med bakgrunn i at de tidligere innhentede data ble foretatt på en norsk papirversjon av PBI, mens de nye data er innhentet via en nettbasert versjon, undersøkes det i den første del av denne studien om disse metodene er sammenlignbare. Med dette som utgangspunkt har jeg i denne hovedoppgaven følgende problemstilling:

- Er min norske nettgave av PBI konvergerende med den norske papirutgaven?

For å besvare denne problemstilling er følgende hypoteser satt opp:

Hypotese 1a: Svarene fra alle respondentene på den nettbaserte versjonen av PBI fordeler seg i all hovedsak langs to faktorer: omsorg (care) og beskyttelse (protection), slik fordelingene har vist seg å være for den papirbaserte versjonen.

Hypotese 1b: Beskyttelsesskalaen er negativt korrelert med omsorgsskalaen, på samme måte som i papirutgaven.

Steg 2 - Forskjeller mellom enlinger og tvillinger, og mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar i svarmønsteret på PBI

Til tross for at flere forfatter finner gode teoretiske argumenter for antakelsen om større grad av utrygg tilknytning blant tvillinger sammenlignet med enlinger, er det ikke fremkommet noen studier i litteratursøket som har målt og sammenlignet voksen tilknytning hos enlinger og tvillinger med PBI i en norsk kontekst. Med dette som utgangspunkt har jeg som hovedformål i denne undersøkelsen å belyse eventuelle forskjeller i svarmønsteret på PBI mellom enlinger og tvillinger gjennom følgende problemstillinger:

- Er det en forskjell mellom enlinger og tvillinger i opplevd foreldreomsorg?
- Er det slik at enlinger opplever sine foreldre som mer omsorgsfulle, og mindre overbeskyttende enn tvillinger?

For å besvare disse problemstillingene er følgende hypoteser satt opp:

Hypotese 2a: Det er en forskjell mellom enlinger og tvillinger (uavhengig av zygositet) i opplevd foreldreomsorg, i retning av at enlinger skårer høyere på omsorgsskalaen på PBI enn tvillinger.

Hypotese 2b: Det er en forskjell mellom enlinger og tvillinger (uavhengig av zygositet) i opplevd foreldreomsorg, i retning av at enlinger skårer lavere på beskyttelsesskalaen på PBI enn tvillinger.

Videre er en eventuell forskjell, mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar i svarmønster på PBI, spesielt interessant da det vil kunne tillate mere retningsspesifikke hypoteser i forhold til den genetiske og miljømessige påvirkning på opplevd foreldreomsorg. Dersom MZ tvillingpar har større grad av likhet i sine svarmønster enn DZ tvillingpar kan man tenke seg at denne forskjellen skyldes genetiske faktorer heller enn miljømessige. For eksempel at egenskaper ved barna som er sterkt genetisk influert vil kunne bidra i samspillet med foreldrene. Med dette som utgangspunkt har jeg følgende problemstilling:

- Er det slik at MZ tvillingpar som har 100% like gener opplever omsorgen fra sine foreldre som mer lik enn DZ tvillinger som bare deler 50% av genene?

For å besvare denne problemstillingen er følgende hypotese satt opp:

Hypotese 3: Det er en forskjell i grad av likhet i svarmønstre mellom monozygotiske tvillingpar og dizygotiske tvillingpar.

METODE

Utvalg

Denne studien har et utvalg bestående av tre ulike grupper fra to ulike datainnsamlinger. På bakgrunn av dette er det totale utvalget derfor delt inn i tre undergrupper: utvalg A, utvalg B, og utvalg C.

Utvalg A: N = 80

80 av tvillingene fra mitt datamateriale var hentet fra førsteamanuensis Anne Mari Torgersens longitudinelle studie vedrørende den relative betydning av arv og miljø på individuelle forskjeller i temperament (Torgersen, 1991). I alt 106 tvillingpar ble fulgt fra fødselen, og utgjorde alle tvillinger av samme kjønn, født i en periode mellom 1969 og 1970, i en mellomstor norsk by. Utvalget var uselektert med vanlig sosial klasse distribusjon. Som 30-åring ble en oppfølgingsstudie foretatt hvor 80 av tvillingene deltok blant annet ved å besvare PBI. Samlet sett utgjorde disse tvillingene en gruppe bestående av 28 monozygotiske (MZ) tvillingpar og 12 dizygotiske (DZ) tvillingpar.

Utvalg B: N = 6

Gjennom et samarbeid med tvillingforeldreforeningen ble ytterligere 10 DZ tvillinger av samme kjønn rekruttert for å svare på den nettbaserte versjonen av PBI. Av disse 10 besvarte 6 DZ tvillinger (3 tvillingpar) den nettbaserte versjonen av PBI. Omtrent like mange mannlige og kvinnelige tvillingpar deltok. Alle disse tvillingrespondentene var født mellom 1967-1992.

Utvalg C: N = 52

I tillegg svarte også 52 enlinger, med et søsken som ikke var mer enn 4 år eldre eller yngre enn dem, på den nettbaserte versjonen av PBI. Disse respondentene ble rekruttert gjennom en felles forespørsel sendt på e-post til alle psykologistudenter på profesjonsstudiet ved Psykologisk institutt Universitetet i Oslo (UiO). De ble bedt om å svare på spørreskjemaet hvis de hadde et søsken som ikke var mer enn 4 år eldre eller yngre enn seg. Av hensyn til eksklusjonskriterier ble enlinger uten søsken, eller med søsken som var *mer* enn 4 år yngre eller eldre enn dem selv bedt om å avstå fra å svare på spørreundersøkelsen. 10 % av psykologistudentene besvarte spørreskjema. Både kjønnsfordelingen og aldersspenn blant enlingene er ukjent, men det er sannsynlig at det er flere kvinner enn menn som har svart på spørreundersøkelsen da majoriteten av psykologistudenter (profesjon) ved Psykologisk institutt UiO er kvinner. De fleste psykologistudenter er født mellom 1967-1992.

Invitasjonen til å delta i undersøkelsen ble sendt ut 4. oktober 2011, og var tilgjengelig for besvarelser frem til 24. oktober 2011. Til sammen 58 respondenter besvarte det nettbaserte spørreskjemaet.

Det totale utvalget

Oppsummert har til sammen 138 respondenter svart på spørreundersøkelsen. 56 av disse respondentene var MZ tvillinger (N=56), 30 var DZ tvillinger (N=30), og 52 var enlinger (N=52). Videre var fordelingen mellom de som besvarte den papirbaserte versjonen av PBI og den nettbaserte versjonen av PBI som følger: 80 respondenter besvarte den papirbaserte versjonen, mens de resterende 58 respondentene svarte på den nettbaserte utgaven.

Zygositetsbestemmelse

Zygositeten på de 80 av tvillingene hentet fra A. M. Torgersen datamateriale ble avgjort gjennom blodprøvetaking. Etter fødselen ble det tatt blodprøver fra navlestrengen til alle tvillingene for å avgjøre zygositet.

For å avgjøre zygositet på tvillingparene rekruttert gjennom samarbeidet med Tvillingforeldreforeningen ble såkalte zygositetsbestemmende spørsmål benyttet. Dette er spørsmål vedrørende til hvilken grad tvillingene selv, familiemedlemmer, og andre oppfatter dem som like. Spørsmålene omhandler blant annet om tvillingene ofte har opplevd å bli forvekslet, og om de oppfatter seg selv som å være MZ tvillinger eller DZ tvillinger. Denne måten å tildele zygositet på har vist seg å ha en nøyaktighet på 97 % (Magnus, Berg & Nance, 1983). De zygositetsbestemmende spørsmålene ligger vedlagt som appendix C. Alle tvillingene rekruttert gjennom Tvillingforeldreforeningen ble klassifisert som DZ tvillinger.

Instrumenter

The Parental Bonding Instrument (PBI) – den norske papirversjonen.

PBI er et spørreskjema bestående av 50 spørsmål/ utsagn som antas å måle foreldreatferd overfor respondenten de første 16 år av livet. Det er et skjema med 25-spørsmål/ utsagn for mor, og tilsvarende 25-spørsmål/ utsagn for far. Respondentene skal rangere sin mor/far langs en 4-punkts skala hvor 4 = “stemmer svært godt”, 3 = “stemmer ganske godt”, 2 = “stemmer ganske dårlig”, og 1 = “stemmer svært dårlig”. Flere av spørsmålene er reversert slik at det varierer hvorvidt

spørsmålene har et positivt eller et negativt utsagn. PBI krever ingen spesiell trening da svarene skåres som de er uten noen videre tolkning. Svarene fra PBI fordeler seg i all hovedsak langs to faktorer: omsorg (care) og beskyttelse (protection). PBI er bygd opp slik at 12 av spørsmålene/ utsagnene antas å måle omsorgsfaktoren. Eksempelvis: “Snakket til meg med varm og vennlig stemme” og “Synes å forstå mine problemer og bekymringer”. De resterende 13 spørsmålene/ utsagnene antas å måle beskyttelsesfaktoren. Eksempelvis: “Lot meg få gjøre det jeg hadde lyst til” og “Likte gjerne at jeg tok mine egne beslutninger”. Omsorgs- og beskyttelsesfaktorene er negativt korrelert med hverandre: Et svarmønster som indikerer høy på omsorg og lav på beskyttelse anses som optimal tilknytning, mens et svarmønster som indikerer lav på omsorg og høy på beskyttelse anses som minst optimal tilknytning. Omsorgsskalaen måler til hvilken grad foreldrene var empatiske og omsorgsfulle eller kalde og likegyldige. Beskyttelsesskalaen måler til hvilken grad foreldrene var invaderende og fremmedgjørende eller oppmuntret til uavhengighet (Parker, 1990; Ravitz, 2010; Mackinnon, 1991). Den norske papirbaserte versjonen av PBI ligger vedlagt som appendix A.

Oppbygning og layout på den norske nettbaserte versjonen av PBI.

I invitasjonen om å delta på spørreundersøkelsen som ble sendt på e-post til alle psykologistudentene ved UiO og ti DZ tvillinger var det en link til den nettbaserte versjonen av PBI. Spørreundersøkelsen var laget som en ettvalgs matrise hvor respondentene var begrenset til å krysse av bare ett valg per spørsmål. Selve oppsettet av spørsmålene og svaralternativene på den nettbaserte utgaven av PBI var designet helt i tråd med den norske papirbaserte utgaven av PBI. For enlingrespondentene var det til sammen 3 sider. For tvillingrespondentene var det til sammen 4 sider, da versjonen de svarte på inkluderte en ekstra side med zygositetsbestemmende spørsmål. Videre var det i introduksjonsteksten til tvillingrespondentene fremhevet at de måtte fylle ut spørreskjema hver for seg, altså ikke samarbeide med sin tvilling.

Likt for alle respondentene var at første side inkluderte forside med informasjonstekst og 25 spørsmål/ utsagn vedrørende respondentens mor, neste side besto av 25 spørsmål/ utsagn vedrørende far, mens tredje side inneholdt kontaktinformasjon og takk for deltakelsen (appendix B).

Prosedyre

Den norske papirversjonen av PBI

De 80 av tvillingene som er hentet fra Anne Mari Torgersen datamateriale ble intervjuet da de var tredve år. Disse intervjuene forgikk som oftest på et kontor på nærmeste universitet, og tvillingene ble alltid intervjuet hver for seg. Noen ble imidlertid møtt hjemme hos dem selv grunnet lang reisevei. Som et av flere instrumenter fikk de PBI tilsendt i posten en uke før intervjuet og brakte det med seg i utfylt stand til intervjuet (Torgersen et al., 2007; Torgersen 2010, personlig meddelelse).

Den norske nettbaserte versjonen av PBI

Respondentene som svarte på den nettbaserte versjonen av PBI navigerte seg mellom sidene på den nettbaserte versjonen ved å trykke på "neste". Spørreskjemaet ble levert ved å trykke på en knapp nederst på den siste siden med påskriften "send". Dersom respondentene hoppet over spørsmål under utfylling av spørreskjema, fikk de beskjed om å fylle ut den manglende informasjonen. Denne beskjeden kom opp etter at de hadde trykket på "neste" knappen. Spørsmålene som da eventuelt manglet avgitt svar ble markert med rødt. På denne måten skulle det være tydelig hvilke spørsmål det gjaldt slik at respondentene med letthet kunne avgi svar på de manglende spørsmålene. Øverst på hver side i spørreskjemaet var det en oversikt som viste et prosentantvist anslag over hvor langt respondentene var kommet i utfyllingen. Slik hadde de hele tiden oversikt over hvor langt de var kommet og hvor mye som gjensto. Pretester av utfyllingen av spørreskjemaet viste at dette tok gjennomsnittlig 4 minutter.

Det ble i denne hovedoppgaven besluttet å benytte *Questback.com* som verktøy for utvikling av en nettbasert versjon av PBI. I tillegg til å muliggjøre dannelsen av et spørreskjema tilpasset denne hovedoppgavens behov, tilbød Questback.com også en sikker oppbevaring og sletting av innsamlet data. Utsendelsen av spørreskjemaene ble organisert slik at anonymiteten til respondentene ble bevart. Samtidig gjorde Questback det mulig å holde en relativ oversikt over respondentene i den forstand at det lot seg gjøre å se hvilken gruppe respondenter (enlinger eller tvillinger) som hadde mottatt spørreundersøkelsen, hvilken gruppe som hadde svart, hvor mange besvarelser som kontinuerlig kom i retur, og hvem som hadde mottatt purring. En uke etter første e-post med invitasjon til å delta på spørreundersøkelsen ble det sendt ut en e-post med purring/ ny invitasjon til de som enda ikke hadde besvart spørreskjema.

Etiske betraktninger

Datatilsynet

Før utsendelse av e-postene med invitasjon til å svare på spørreundersøkelsen ble Datatilsynet kontaktet. Ut i fra oppgavens innhold vurderte datatilsynet det imidlertid som unødvendig å søke om tillatelse fra dem før gjennomføring av undersøkelsen.

Informert samtykke

Alle respondentene som fikk tilsendt en e-post med link til spørreundersøkelsen mottok generell informasjon om hva spørreundersøkelsen gikk ut på, hvor lang tid det ville ta å gjennomføre den, hvordan opplysninger ble lagret, og kontaktinformasjon hvis det var ønskelig med flere opplysninger. Videre ble det påpekt at de når som helst kunne trekke seg (appendix B).

Statistiske analyser

Analysene ble gjort i SPSS versjon 16.0. For å avgjøre om det er empirisk støtte for en to-faktorstruktur på den norske nettbaserte versjonen av PBI (hypotese 1a), ble det utført en konfirmerende faktoranalyse, en prinsippal komponents analyse med varimax rotasjon, på hele nettutvalget samlet ($n = 58$). For å avgjøre om gjennomsnittsverdiene på omsorgskalaen og beskyttelsesskalaen for henholdsvis hele utvalget av tvillinger og enlinger var signifikant forskjellig fra hverandre (hypotese 2a og 2b), ble det foretatt en t-test. T-test brukes for å teste om det er signifikant forskjell mellom gjennomsnittsverdiene i to ulike grupper. For å undersøke hvorvidt monozygotiske tvillingpar har større grad av likhet i sine svarmønstre enn dizygotiske tvillingpar (hypotese 3) ble det foretatt en Fisher analyse (Fisher transformation). Fisher analyse er en vanlig måte å teste hvorvidt to korrelasjonskoeffisienter er signifikant forskjellige fra hverandre.

RESULTATER

Datagrunnlag

For å teste de ulike hypotesene i denne hovedoppgaven kunne man enten gjøre analyser basert på respondentenes svar på morskjemaet separat fra analyser basert på respondentenes svar på farskjemaet, eller man kunne slå sammen skårene fra morskjemaet med skårene fra farskjemaet

(gjennom å lage en gjennomsnittsskåre for hvert spørsmål). Da resultatene av de prelimære analyser viste at differensiering mellom de to skjemaene ikke skilte seg fra resultatet basert på gjennomsnittsskårer av begge skjemaene, vil de videre resultatene rapporteres som en gjennomsnittsskåre.

Steg 1- Egenskaper ved den norske nettbaserte versjonen av PBI

Første skritt er å undersøke om den norske nettutgaven av PBI er konvergerende med den norske papirbaserte versjonen. For å avgjøre om det var empirisk støtte for en to-faktorstruktur på den norske nettbaserte versjonen av PBI (Hypotese 1a), ble det utført en konfirmerende faktoranalyse, en prinsippal komponents analyse med varimax rotasjon, på hele nettutvalget samlet (N = 58). Tabell 1 viser resultatene fra faktoranalysen av den nettbaserte versjonen av PBI. Både scree-plottet og eigenvalue over 0.3 foreslår en to-faktorstruktur, til støtte for distinksjonen mellom omsorgsfaktoren og beskyttelsesfaktoren. To-faktorstrukturen var imidlertid ikke like klar som i tidligere studier (Parker, 1990; Ravitz, 2010; Mackinnon, 1991). De to faktorene forklarte til sammen 59,4 % av variansen i responsene.

Tabell 1: Faktoranalyse av PBI nettbasert versjon (N=58)

Ledd (spørsmål)	Faktor 1	Faktor 2
Omsorgsskalaen		
1. Snakket til meg med varm og vennlig stemme	.758	
2. Hjalp meg ikke så mye som jeg trengte (reversert)	.737	
4. Virket følelsesmessig kald (reversert)	.845	-.357
5. Synes å forstå mine problemer og bekymringer.	.830	
6. Var kjærlig mot meg.	.830	-.346
11. Likte å diskutere ting gjennom med meg.	.473	-.328
12. Smilte ofte til meg.	.795	
14. Synes ikke å forstå hva slags behov jeg hadde eller hva jeg ønsket (reversert).	.819	
16. Fikk meg til å føle at jeg ikke var ønsket (reversert).	.609	
17. Fikk meg til å føle meg bedre hvis jeg var nervøs, urolig.	.666	
18. Snakket ikke noe særlig til meg (reversert).	.807	
24. Ga meg lite ros.	.774	
Beskyttelsesskalaen		
3. Lot meg få gjøre det jeg hadde lyst til (reversert).		.788
7. Likte gjerne at jeg tok mine egne beslutninger (reversert).	-.409	.671
8. Ville ikke at jeg skulle bli voksen.		.662
9. Forsøkte å kontrollere alt jeg gjorde.	-.449	.698
10. Invaderte mitt privatliv.	-.476	.674
13. Hadde en tendens til å behandle meg som yngre enn jeg var.	-.313	.569
15. Lot meg bestemme ting for meg selv (reversert).		.772
19. Forsøkte å gjøre meg avhengig av seg.		.554
20. Fikk meg til å føle at jeg ikke kunne ta vare på meg selv.		.456
21. Ga meg så mye frihet som jeg ville ha (reversert).		.846
22. Lot meg gå ut så ofte som jeg ønsket (reversert).		.798
23. Var overbeskyttende.		.770
25. Lot meg få gå med de klær jeg ønsket.		-.737
Andel av varians forklart	59,37	
Cronbach's alpha omsorgsskalaen	,93	
Cronbach's alpha beskyttelsesskalaen	,87	

For å se om faktorstrukturen kom tydeligere frem dersom ledd "urene ledd" (spørsmål som lader på begge faktorene) ble tatt bort, ble det gjennomført en ny konfirmerende faktoranalyse, uten spørsmålene 4, 6, 7, 9, 10, 11, 13 og 25. Som det fremgår av tabell 2, ble den foreslåtte to-

faktorstrukturen i større grad gjenfunnet med denne tilpasningen. Andel forklart varians ble i dette tilfelle 59 %.

Tabell 2: Faktoranalyse av PBI nettbasert versjon, hvor spørsmål som lader på begge faktorer er fjernet (urene ledd) (N=58)

Ledd (spørsmål)	Faktor 1	Faktor 2
Omsorgsskalaen		
3. Snakket til meg med varm og vennlig stemme	.755	
4. Hjalp meg ikke så mye som jeg trengte (reversert)	.753	
5. Synes å forstå mine problemer og bekymringer.	.847	
12. Smilte ofte til meg.	.795	
14. Synes ikke å forstå hva slags behov jeg hadde eller hva jeg ønsket (reversert).	.811	
16. Fikk meg til å føle at jeg ikke var ønsket (reversert).	.628	
17. Fikk meg til å føle meg bedre hvis jeg var nervøs, urolig.	.693	
18. Snakket ikke noe særlig til meg (reversert).	.807	
24. Ga meg lite ros.	.782	
Beskyttelsesskalaen		
3. Lot meg få gjøre det jeg hadde lyst til (reversert).		.817
8. Ville ikke at jeg skulle bli voksen.		.611
15. Lot meg bestemme ting for meg selv (reversert).		.788
19. Forsøkte å gjøre meg avhengig av seg.		.512
20. Fikk meg til å føle at jeg ikke kunne ta vare på meg selv.		.458
21. Ga meg så mye frihet som jeg ville ha (reversert).		.870
22. Lot meg gå ut så ofte som jeg ønsket (reversert).		.842
23. Var overbeskyttende.		.725
Andel av varians forklart	59,03	
Cronbach's alpha omsorgsskalaen	,91	
Cronbach's alpha beskyttelsesskalaen	,75	

Reliabilitet ble estimert for de to skalaene, både med alle ledd inkludert og med urene ledd fjernet. Når alle ledd ble inkludert i beregningen av alfaverdi oppnådde omsorgsskalaen og beskyttelsesskalaen henholdsvis .94 og .87 (se tabell 1). Når urene ledd ble fjernet endret alfaverdien seg for henholdsvis omsorgsskalaen til .91, og for beskyttelsesskalaen til .75 (se tabell 2). Dataene indikerer at alle skalaene har akseptabel alfaverdi. Korrelasjonene mellom omsorgsskalaen med alle ledd inkludert, omsorgsskalaen med urene ledd fjernet,

beskyttelsesskalaen med alle ledd inkludert og beskyttelsesskalaen med urene ledd fjernet er vist i tabell 3. Oppsummert kan man si at to-faktorstrukturen kan gjenfinnes i nettutvalget, men at faktorstrukturen ikke er så klar som i tidligere studier av eksempelvis Parker (1990).

Tabell 3: Gjennomsnitt (Mean), standardavvik (S.D) og korrelasjoner for nettutvalget (N=58)

Opplevd foreldreomsorg	1.	2.	3.	4.	Mean	SD
1. Omsorgsskalaen med alle ledd	-				3,19	0,54
2. Beskyttelsesskalaen med alle ledd	-.556**	-			1,91	0,42
3. Omsorgsskalaen (uten urene ledd)	.991**	-.511**	-		3,20	0,55
4. Beskyttelsesskalaen (uten urene led)	-.446**	.974**	-.400**		1,89	0,49
**p < 0.01 nivå (2-halet)						

For å gjøre resultatene fra den foreliggende undersøkelsen mest mulig sammenlignbar med tidligere studier av PBI, er imidlertid alle leddene tatt med i de videre analysene. Siden faktorstrukturen var så lik for den nettbaserte og den papirbaserte versjonen tas dette som et tegn på at de er like nok til å benyttes som et felles datasett for de videre analysene i steg 2.

Steg 2 a) – Ulikheter i svarmønstret mellom enlinger og tvillinger

Tabell 4 viser gjennomsnittsverdier og standardavvik for omsorgsskalaen og beskyttelsesskalaen, for henholdsvis enlinger og tvillinger (uavhengig av zygositet).

Tabell 4: Gjennomsnitt (Mean) og standardavvik (S.D) i opplevd foreldreomsorg for enlinger og tvillinger

Opplevd foreldreomsorg	Tvillinger (N=86)	Enlinger (N=52)	df	p	t
	Mean (SD)	Mean (SD)			
- Omsorgsskalaen	3,23 (0,51)	3,14 (0,59)	132	NS	-.92
- Beskyttelsesskalaen	1,94 (0,40)	1,87 (0,45)	128	NS	-.88
NS = ikke signifikant					

For å avgjøre om gjennomsnittsverdiene var signifikant forskjellig fra hverandre ble det foretatt en t-test. På omsorgsskalaen var det ingen signifikant forskjell mellom enlinger og tvillinger. Det var heller ingen signifikant forskjell mellom enlinger og tvillinger på beskyttelsesskalaen.

Steg 2 b) – Ulikheter i svarmønsteret mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar på PBI

For å undersøke om det var en forskjell i grad av likhet i svarmønstre innen monozygotiske tvillingpar og dizygotiske tvillingpar (hypotese 3) ble det foretatt en Fisher analyse («Fisher transformation»).

Tabell 5: Likhet i opplevd foreldreomsorg innen MZ- og DZtvillingpar

Opplevd foreldreomsorg	MZ tvillingpar (N=28)	DZ tvillingpar (N=15)
	r^*	r^*
- Omsorgsskalaen	0,59	0,66
- Beskyttelsesskalaen	0,53	0,76
*Jo høyere korrelasjon, dess større likhet i svarmønstre		

DZ tvillingpar hadde en gjennomsnittlig korrelasjon innen paret på omsorgsskalaen på 0,66, men MZ tvillingpar hadde en gjennomsnittlig korrelasjon innen paret på 0,59 (se tabell 5). Disse to korrelasjonene var ikke signifikant forskjellige fra hverandre. På beskyttelsesskalaen hadde DZ tvillingpar en gjennomsnittlig korrelasjon innen paret på 0,76, mens MZ tvillingpar hadde en gjennomsnittlig korrelasjon innen paret på 0,53 (se tabell 5). Heller ikke her var de to korrelasjonene signifikant forskjellig fra hverandre. Dette betyr at MZ tvillingpar ikke svarer likere innen paret enn DZ tvillingpar. Resultatene går heller i retning av at DZ tvillingpar utviser større grad av likhet i sine svarmønstre enn MZ tvillingpar.

DISKUSJON

I den foreliggende hovedoppgaven ble det gjennomført en undersøkelse med den overordnede målsetting å studere eventuelle forskjeller i opplevd foreldreomsorg i barndommen mellom voksne enlinger og tvillinger, og mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar. I diskusjonen vil jeg først ta for meg en gjennomgang av de metodiske spørsmål knyttet til sammenligningen av den papirbaserte og den nettbaserte versjonen av PBI. Etter dette vil jeg diskutere resultatene som

svarer på hovedhypotesene angående forskjeller mellom tvillinger og enlinger, og mellom MZtvillingpar og DZ tvillingpar.

Steg 1 - Nettbaserte vs. papirbaserte spørreskjema

I steg 1 ble det undersøkt hvorvidt en norsk nettbasert versjon av PBI vil kunne være en alternativ måte å samle inn tilknytningsinformasjon på enn det som tidligere har vært praksis hva PBI angår. Målet var å finne ut om disse to metodene var sammenlignbare slik at de kunne brukes sammen i de videre analysene. Mer spesifikt ønsket denne undersøkelsen å belyse dette gjennom følgende hypoteser: *Hypotese 1a: Svarene fra alle respondentene på den nettbaserte versjonen av PBI fordeler seg i all hovedsak langs to faktorer: omsorg (care) og beskyttelse (protection).* Og *hypotese 1b: Overbeskyttelsesskalaen er negativt korrelert med omsorgsskalaen.*

I tråd med undersøkelsens hypotese 1a og 1b ble det funnet støtte for en to-faktorstruktur i den norske nettutgaven av PBI. Denne to-faktorstrukturen var imidlertid ikke like tydelig som i tidligere studier hvor den originale papir versjonen av PBI er benyttet (Parker, 1990; Ravitz, 2010; Mackinnon, 1991). Faktorstrukturen ble tydeligere når ”urene ledd” ble fjernet og den foreslåtte to-faktorstrukturen ble i større grad gjenfunnet med denne tilpasningen.

I dagens forskning er nettbaserte spørreskjema blitt et godt alternativ til mer tradisjonell papir-og-blyant baserte spørreskjema (Solomon, 2001; Schmidt, 1997). Det er flere fordeler ved nettbaserte spørreundersøkelser, eksempelvis er de både kostnadseffektive og geografisk ubegrensede (Solomon, 2001; Schmidt, 1997). På den annen side er det også identifisert flere potensielle feilkilder som fremstår som særegne for bruk av nettbaserte spørreundersøkelser. Eksempelvis er internettbruken skjevfordelt i forhold til hvem som bruker internett til hva (www.ssb.no, 10.november 2011). Relatert til dette blir et viktig spørsmål derfor om andelen internettbrukere i Norge også benytter seg av e-post. Spørreundersøkelser som sendes ut per e-post vil nødvendigvis kun nå ut til e-post brukere (Yun & Trunbo, 2000). Det ble likevel vurdert som fordelaktig å utvikle en nettbasert versjon av PBI til denne hovedoppgavens formål over mer tradisjonelle papir-og-blyant former.

Resultatene viste at det til en viss grad ble funnet empirisk støtte for en to-faktorstruktur på den norske nettbaserte versjonen av PBI (Hypotese 1a), men at denne to-faktorstrukturen ikke fremkom like tydelig som i tidligere studier (Parker, 1990; Ravitz, 2010; Mackinnon, 1991).

Dataene indikerte imidlertid at alle skalaene hadde akseptabel alfaverdi. To-faktorstrukturen som

ble gjenfunnet i nettutvalget kan dermed indikere at en nettbasert utgave fremstår som en reliabel versjon av PBI.

Svarprosenten er et uttrykk for hvor mange respondenter som har svart på spørreskjema, og kan dermed tolkes som et mål på hvor vellykket datainnsamlingen har vært. For spørreskjema sendt ut per post anslås den gjennomsnittlige svarprosenten å være på rundt 50 prosent, mens den for nettbaserte spørreskjema anslås å være rundt 10-20 prosent (Jacobsen, 2005). For denne hovedoppgaven ble svarprosenten på den nettbaserte versjonen av PBI 11 %, noe som da tilsvarer en gjennomsnittlig responsrate på nettbaserte spørreskjemaer. Sammenlignet med en gjennomsnittlig svarrespons på 50 % på spørreskjema sendt per post er det grunn til å stille spørsmålstegn ved hvorvidt en nettbasert versjon av PBI fremstår som noen god alternativ måte å samle inn tilknytningsinformasjon på.

På den annen side var eksklusjonskriteriene for deltakelse på spørreskjemaet for enlinger relativt strenge. Både enebarn, tvillinger, og enlinger med et søsken *mer* enn 4 år eldre eller yngre enn seg ble bedt om å avstå fra å svare på undersøkelsen. Hvilke implikasjoner disse eksklusjonskriteriene har hatt for svarprosenten er vanskelig å si da det, så vidt jeg vet, ikke foreligger noen slik kartlegging av psykologistudentene ved Psykologisk institutt UiO. Samtidig er også svarprosenten mer sårbar i små utvalg enn hva ellers ville ha forekommet med en økt utvalgsstørrelse (Jacobsen, 2005). Dette kan være med på å forklare den lave svarprosenten blant de DZ tvillingene rekruttert gjennom samarbeidet med Tvillingforeldreforeningen. I lys av disse innvendingene fremstår ikke den lave svarprosenten som et like entydig mål på hvorvidt datainnsamlingen var vellykket eller ikke, og en slutning til fordel for enten nettbaserte eller papirbaserte spørreskjema blir derfor vanskelig å trekke. Oppsummert kan man imidlertid konkludere med at to-faktorstrukturen kan gjenfinnes i nettutvalget, at begge skalaene oppnår akseptable alfaverdier og at nettutgaven fremstår som ev like valid måte å benytte PBI som papirutgaven.

Steg 2 a) – Ulikheter i svarmønsteret mellom enlinger og tvillinger

I steg 2 a) hadde undersøkelsen til hensikt å generere økt kunnskap om eventuelle forskjeller i svarmønsteret på PBI mellom enlinger og tvillinger. Samsvarende med dette målet var studiens mer spesifikke forskningshypoteser; hypotese 2a og 2b. *Hypotese 2a: Det er en forskjell mellom enlinger og tvillinger (uavhengig av zygositet) i grad av optimal tilknytning, i den forstand at*

enlinger skårer høyere på omsorgsskalaen på PBI enn tvillinger. Hypotese 2b: Det er en forskjell mellom enlinger og tvillinger (uavhengig av zygositet) i grad av optimal tilknytning, i den forstand at enlinger skårer lavere på beskyttelsesskalaen på PBI enn tvillinger. Det ble ikke funnet signifikante forskjeller mellom enlinger og tvillinger verken på omsorgsskalaen eller beskyttelsesskalaen. I motsetning til hypotesene viste resultatene heller at tvillinger skårte høyere på omsorgsskalaen enn enlinger. Disse forskjellene var imidlertid små og ikke signifikante, og gjennomsnittene mellom gruppene fremsto som mer like enn forskjellige.

I det følgende vil resultatene fra denne undersøkelsen bli diskutert ut fra den innledende gjennomgangen av teori og empiri. Det er imidlertid viktig å understreke at det sjelden er en direkte linje mellom overordnede omfattende teorier som Bowlbys tilknytningsteori (1969) og måleresultater i studier. Jeg vil i det følgende peke på forhold som kan innvirke på foreldresensitivitet – som sees som en viktig forutsetning for utviklingen av trygg tilknytning, og diskutere hvorvidt det særegne ved det å få tvillinger, endrer betingelsene for denne sensitiviteten. Videre vil metodiske vurderinger og begrensninger diskuteres i forhold til studiens funn, og generaliserbarheten av disse. Til slutt vil det ble redegjort for tentative konklusjoner og refleksjoner rundt disse.

Tilknytning og tvillinger

Resultatene fra denne undersøkelsen viste at det ikke var noen signifikant sammenheng mellom kvaliteten på opplevd foreldreomsorg (skåre på PBI) og type søsken (tvilling, eller enling med et søsken som ikke er mer enn +/- 4 år eldre). I følge Bowlby (1969; 1980) med sin tilknytningsteori forankret både i det psykoanalytiske, det biologiske og det læringsteoretiske perspektivet, må tre grunnleggende kriterier være tilstede for at trygg tilknytning skal kunne utvikles. For det første må barnet søke etter nærhet. Dette antas å være et grunnleggende behov hos barnet, og å fungere som en adaptiv strategi som gir barnet trygghet og fremmer overlevelse. For det andre må barnet vise engstelse og uro ved atskillelse fra omsorgspersonen eksempelvis gjennom påkalling, gråt og protest. Og for det tredje må barnet, når truende situasjoner oppstår, kunne føle at tilknytningspersonen er en trygg havn, og videre en trygg base å utforske verden fra. Et overordnet krav for oppfylling av disse tre betingelsene er at omsorgspersonen er *sensitiv* til barnets signaler. Omsorgsgiver må av barnet oppfattes som tilgjengelige og følsomme ovenfor deres behov (Bowlby, 1988).

I likhet med enlingespedbarn søker tvillingspedbarn, uavhengig av zygositet, nærhet til omsorgsgiver. Det å ha et tvillingsøskken reduserer ikke behovet for å knytte seg til omsorgsgiver (Ainslie, 1997). Dette betyr at foreldre til tvillingspedbarn har dobbelt så mye omsorgsarbeid de første årene i forhold til foreldre til enlinger (Torgersen, 2004; Ainslie, 1997; Hay & O'Brien, 1984; Dibble & Cohen, 1980). Denne arbeidsbelastningen tvinger frem en rekke bestemte omsorgsmønstre som i tråd med Bowlbys tilknytningsteori (1980; 1988) ikke nødvendigvis kjennetegnes av en overordnet sensitivitet til begge tvillingspedbarnas individuelle signaler samtidig. Eksempelvis kan den høyere forekomsten av prematuritet blant tvillinger sammenlignet med enlinger medføre at tvillingforeldre må forholde seg til sine spedbarn på helt bestemte måter i forhold til medisinske forholdsregler og samvær den første tiden. Premature barn har ofte umodne organsystemer som gir seg utslag i en rekke symptomer som kompliserer omsorgsarbeidet ytterligere. Et slikt symptom er at premature spedbarn lett blir sansemessig overstimulert slik at øyekontakten foreldrene kan ha med dem begrenses. En annen vanlig følgetilstand ved prematuritet er kolikkliknende smerter de første månedene da tarmsystemet fortsatt er umodent (www.nhi.no, 7.august 2011). Når to spedbarn gråter i kor hele døgnet over smerter i magen, mens mor bare har to hender kan man med rette undre seg over hvilke implikasjoner dette kan ha for barnets opplevelse av omsorg. Intervju med foreldre til premature tvillinger forteller også om opplevelser av maktesløshet og usikkerhet i den første tiden etter at tvillingene er kommet til verden (Broch, Bjørndahl & Lindborg, 2003; Grønning, 2008).

På langt nær alle tvillinger fødes prematurt, men også for tvillinger født etter uke 37 er spedbarnstiden annerledes enn for enlinger. Eksempelvis i forhold til utviklingen av rutiner og struktur hvor tvillingforeldre anbefales å starte med utviklingen av rutiner og synkronisering av tvillingene i forhold til mat og søvn så snart som mulig etter fødselen (personlig kommunikasjon daglig leder i tvillingforeldreforeningen, Ingun Ulven Lie; Samt fødselsforberedende kurs tvillingforeldreforeningen, august 2009). Dette betyr at tvillingene mates etter klokken og ikke etter det individuelle tvillingspedbarnets behov. Denne anbefalingen skiller seg klart fra anbefalingen gitt til mødre av friske enlingespedbarn hvor foreldrene oppmuntres til å la spedbarnet være selvregulerende (Nylander, 2002).

Ut i fra dette kan det være nærliggende å tenke seg at flere av omsorgsmønstrene som tvinger seg fram hos tvillingforeldre bryter mer eller mindre med et av de mest grunnleggende kriteriene for utviklingen av trygg tilknytning - sensitivitet til barnets signaler. I hvilken grad

klarer man å være genuint sensitiv til det individuelle tvillingspedbarnets signaler når man konfronteres med to spedbarn samtidig som begge krever omsorgspersonens fulle oppmerksomhet? Vil det individuelle tvillingspedbarnet føle seg ivaretatt hvis omsorgspersonen kontinuerlig må foreta en prioritering i forhold til hvem som skal trøstes først, hvem som skal mates først, hvem som skal få ny bleie først og så videre?

Når resultatene fra denne undersøkelsen likevel ikke viste at tvillinger og enlinger skårte signifikant forskjellig på noen av skalaene på PBI, er det interessant å stille spørsmålsteget ved sammenhengen mellom teorier om tilknytning og empiri. Heller ikke tidligere empiri på feltet kan vise til funn hvor tvillinger skiller seg nevneverdig fra enlinger på en rekke mål hva manglende evne til tilpasning og psykopatologi angår (Hay & O'Brien, 1984; 1987; Rutter & Redshaw, 1991). Det kan med andre ord se ut til å være en diskrepans mellom "nødvendige" forhold som er teoretisk avledet for utviklingen av trygg tilknytning, og empiriske funn hvor disse forholdene settes på prøve, men hvor man likevel ikke finner noen forskjell i tilknytningsnivå. Kanskje er det nettopp i slike situasjoner hvor de optimaliserte forholdene utfordres at en omsorgsfull grunnholdning preget av et ønske om å gi barna sine det beste, uavhengig av utgangspunktet, vil kunne føre til at tvillingforeldre i en kompleks familiesituasjon likevel greier å få begge tvillingspedbarna til å føle seg hørt og sett? Kanskje tvillingforeldre gjennom sitt ønske om ikke å gjøre forskjell på barna (rettferdighetsstrategier) nettopp treffer barnas individuelle behov ofte nok? Her er det samtidig viktig å understreke at Bowlby i sin etiologiske tilknytningsteori (1969) ikke angir *hvor* sensitiv omsorgspersonen må være, eller hvor ofte den sensitive oppmerksomheten må utøves. Det kan med andre ord tenkes at tvillingforeldre befinner seg godt innenfor hva som kjennetegner sensitiv omsorg, selv om de må forholde seg til to samtidige spedbarn.

Her vil jeg argumentere for at prinsippet om "good enough mothering/parenting" (Ramaekers & Suissa, 2012; Hoghugh & Speight, 1998; Torgersen, 2004) eller «god nok foreldreomsorg» (egen oversettelse) kan være en god beskrivelse av hvorfor man gjennomgående ikke finner noen forskjell i tilknytningskvaliteten mellom tvillinger og enlinger. Prinsippet om «god nok foreldreomsorg» baserer seg på antagelsen om at hvis spedbarnet helt fra starten får alle sine behov dekket umiddelbart og kontinuerlig, så mister de en viktig forutsetning for vekst og utvikling, nemlig motstand og påfølgende frustrasjon. Spedbarnet må oppleve sult, for å bli kjent med et eget «jeg» som er sulten. Ved å skrike når barnet er sulten, får det erfaring med at det er et

«jeg» som både kan handle og få ting til å skje – barnet skriker, det kommer mat og sulten stilles. Hvis barnet kontinuerlig blir foret med mat uten at det rekker å kjenne på sult, antas det at det heller ikke blir fortrolig med egne behov og egne grenser. En viss grad av motstand og frustrasjon antas derfor å virke aktiverende (Ramaekers & Suissa, 2012). Studier viser at når barn får god nok omsorg slik at de kan føle seg verdsatt, og når de har gode og trygge voksenpersoner rundt seg, er dette med på å skape en trygghet som gjør at barn kan utvikle seg normalt. Gjennomgående konsistent god nok foreldreomsorg spesielt i løpet av den perioden hvor det grunnleggende tilknytningsbåndet utvikles ser ut til å fremme trygg tilknytning (Hoghugh & Speight, 1998) uavhengig av om man er monozygotisk tvilling, dizygotisk tvilling, eller enling. Poenget er altså at omsorgspersonene skal være å være gode nok – i motsetning til å være «perfekte».

Studier viser at tvillingmødre kontinuerlig må dele sin oppmerksomhet mellom barna med den konsekvens at den enkelte tvilling mottar mindre individuell oppmerksomhet enn hva som er typisk for enlinger (Lytton, 1977; Hay & O'Brien, 1984). Dette betyr imidlertid ikke at tvillingmødre har en generell tendens til å gi tvillingene sine mindre oppmerksomhet enn andre mødre, det betyr bare at oppmerksomheten må deles. Når oppmerksomheten fra mor gitt til tvillingene som ett par sammenlignes med grad av oppmerksomhet som utvises hos enlingmødre, finner man ingen forskjell (Rutter & Redshaw, 1991). Ut i fra teorien om «god nok foreldreomsorg» og argumentet om en viss grad av frustrasjon som utviklingsfremmende, kan man tenke seg at dette vil ha en positiv, heller enn negativ effekt på opplevd foreldreomsorg. Barnet får den oppmerksomheten det trenger, selv om mor også må forholde seg til et annet samtidig barn. I følge Bowlbys teori (1969) er heller ikke udelt oppmerksomhet kravet for at barnet skal føle seg sett og hørt av omsorgspersonen. Barnet er dessuten vant til at mors oppmerksomhet fungerer på denne måten og dette preger de forventninger som dannes hos barnet.

I forhold til amming og en eventuell påvirkning på grad av tilknytning har flere studier funnet en positiv sammenheng (Zetterstrom, 1999; Fergusson & Woodward, 1999; Nylander, 2002). Fergusson og Woodward (1999) fant i sin studie av 999 unge voksne fra New Zealand at de som hadde blitt ammet som spedbarn i større grad rapporterte sine foreldre som omsorgsfulle og mindre overbeskyttende enn de som hadde fått flaske. Britton, Britton og Gronwadt (2006) fant også at mødre som ammer utviser større grad av sensitivitet overfor spedbarnet sitt enn

mødre som gir flaske. Det synes altså å være en viss støtte for at det å amme sitt spedbarn kontra det å gi flaske er knyttet til tilknytningskvaliteten mellom mor og barn. I en ny norsk undersøkelse av risikofaktorer forbundet med tidlig ammestopp og andre utfordringer knyttet til amming, ble det funnet en økt risiko for at mor slutter å fullamme barnet før anbefalt tid hvis barnet ble forløst med keisersnitt (Haggkvist, et al., 2009). I dag vet vi at over halvparten av norske tvillinger forløses med keisersnitt, enten planlagt eller akutt (Grønning, 2008), og at tvillingmødre sjelden ammer like lenge som enlingmødre (Torgersen, 2004). Til tross for funn som impliserer en positiv forbindelse mellom amming og tilknytningskvaliteten (Zetterstrom, 1999; Fergusson et al., 1999; Nylander, 2002; Britton et al., 2006) er det, med unntak av studien av Fergusson og Woodward (1999), få empiriske studier som har undersøkt effekten av amming på tilknytningen ut over ammeperiodens varighet. I de ulike studiene om amming og positiv påvirkning på tilknytningskvalitet synes det å gå igjen at påvirkningen ammingen har på tilknytningen er relativt situasjons- og tidsbestemt, og at en sammenheng mellom amming og den senere mor-barn-relasjonen i stor grad fortsatt gjenstår å bli bekreftet. Basert på dette argumenterer Britton, Britton og Gronwadt (2006) i sin artikkel at det er sannsynlig at fordelene som oppnås ved å amme ikke påvirker tilknytningsrelasjonen ut over ammeperiodens slutt. De viser til funn som i større grad impliserer kvaliteten på interaksjonen mellom mor og barn som utslagsgivende for grad av trygg tilknytning, fremfor matingsprosedyren som sådan. Funnene fra denne hovedoppgaven som viser at det ikke er noen forskjell mellom tvillinger og enlinger i opplevd foreldreomsorg rapportert som voksne støtter ytterligere opp under argumentasjonen om kortvarig positiv effekt av amming på kvaliteten på omsorgen fra mor.

Steg 2 b) - Ulikheter i svarmønsteret mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar på PBI

Endelig ønsket denne hovedoppgaven også å rette søkelyset mot en eventuell forskjell innad i tvillingparene avhengig av zygositet, altså om det fremkommer systematiske ulikheter mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar i svarmønster på PBI. I forhold til den genetiske og miljømessige påvirkningen på tilknytning slik den måles via PBI ble denne problemstillingen vurdert som spesielt interessant da eventuelle forskjeller her ville kunne ha tillatt mer retningsspesifikke hypoteser. Dersom MZ tvillingpar hadde større grad av likhet i sine svarmønster enn DZ tvillingpar kunne man tenke seg at denne forskjellen skyldtes genetiske faktorer heller enn miljømessige. Hypotese tre lød derfor som følger. *Hypotese 3: Det er en*

forskjell i grad av likhet i svarmønstre mellom monozygotiske tvillingpar og dizygotiske tvillingpar. Resultatene viste at det ikke var noen signifikant forskjell mellom MZ tvillingpar og DZ tvillingpar i grad av likhet i svarmønstre på PBI. Resultatene gikk heller i retning av at DZ tvillingpar utviser større grad av likhet i sine svarmønstre enn MZ tvillingpar.

Kontinuitet, diskontinuitet, arv og miljø

Den genetiske påvirkningen på tilknytning er ikke viet like mye oppmerksomhet i litteraturen som den miljømessige, men det er imidlertid sannsynlig at også genetiske faktorer til en viss grad kan påvirke kvaliteten på tilknytningen (Torgersen, Grova & Sommerstad, 2007).

Spesielt interessant i forhold til det genetiske aspektet er tvillinger. I sin studie av 157 monozygotiske og dizygotiske tvillinger fant Bokhorst og kolleger (2003) at arv bare i liten grad påvirket tvillingenes tilknytningskvalitet. O'Connor og Croft (2001) fant også i sin studie av tvillinger og tilknytning, at tvillingene, uavhengig av zygositet, var konkordant i sine tilknytningsklassifikasjoner. Begge disse studiene benyttet seg av Fremmedsituasjonen for å avgjøre tilknytningskvaliteten. Resultatene fra disse undersøkelsene kan tyde på at det er den miljømessige påvirkningen som er utslagsgivende for den grad av likhet som ble funnet. Også andre tvillingstudier bekrefter at det genetiske bidraget til tilknytningskvalitet ser ut til å være av relativt beskjeden art (Fearon et al., 2006). Ut fra dette kan det virke som om tilknytningskvaliteten i større grad kan tillegges miljømessige faktorer heller enn genetiske, og at det derfor er mange andre grunner enn de genetiske til at søsken blir like eller forskjellige. I en studie av Finkel og Matheny (2000) ble ikke tilknytningsatferd målt via Fremmedsituasjonen, men ved observasjon. Resultatene fra denne studien viste at både arv, og miljø som skaper ulikheter, har avgjørende betydning for kvaliteten på tilknytningen. Det kan altså synes som at selve målemetoden er av betydning for i hvilken grad man ser tegnene på arv.

Resultatene fra denne hovedoppgaven støtter imidlertid opp under en hypotese om at det er den miljømessige påvirkningen som er utslagsgivende for hvordan foreldreomsorgen blir opplevd i retrospekt. Resultatene viser svært like gjennomsnittskorrelasjoner for monozygotiske tvillingpar og dizygotiske tvillingpar. Disse korrelasjonene impliserer at genetiske faktorer ikke påvirker tvillingenes attribusjonsstil vedrørende sine foreldre til den grad at det gir seg utslag i skåren på PBI. Dette støttes også av tidligere funn gjort med PBI (Parker, 1986).

Utleddet fra Thomas og Chess (1999) «goodness of fit model», og i tråd med transaksjonsteorien, kunne man forventet at MZ tvillinger som er veldig like i egenskaper der den genetiske influeringen er sterk (utseende, temeperament) ville hatt et mer likt forhold til sine foreldre. Når resultatene fra denne hovedoppgaven likevel ikke viser at MZ tvillingpar har likere svarmønster enn DZ tvillingpar er det grunn til å reflektere over andre mulige forklaringer av dette resultatet. Det finnes flere potensielle forklaringer på hvorfor det genetiske bidraget til tilknytning tilsynelatende fremstår som så beskjedent. En mulig forklaring kan være at foreldre behandler tvillingene sine relativt likt uavhengig av zygositet. På den annen side kan man tenke seg at årsakssammenhengen går andre veien, slik at foreldre til monozygotiske tvillinger i særdeleshet blir opptatt av å behandle tvillingene sine som to separate individ og derfor skaper større forskjeller enn det som naturlig ellers ville forekommet. Alternativt kan man også tenke seg at DZ tvillinger kan bli mer like enn deres gener skulle tilsi på grunn av at de blir behandlet mer likt.

Styrker og svakheter ved den foreliggende undersøkelsen

Begrepsvaliditet

I den foreliggende undersøkelsen har en begrepsavklaring vært et viktig anliggende siden tilknytningsbegrep som ”bonding” og ”attachment” opprinnelig stammer fra ulike tradisjoner, men ser ut til å bli brukt om hverandre i flere tidligere studier. Begrepsvaliditet dreier seg om i hvilken grad indikatorene som skal måle et høyere-ordens begrep, på en god måte representerer begrepet de er ment å måle (Svartdal, 2004). Man kan med rette spørre om hvor omfattende man kan representere komplekse begrep med indikatorer bestående av 25 spørsmål. Dette gjelder i særlig grad tilknytningsbegreper som «attachment» og «bonding», som defineres med noe ulikt innhold og ulike fasetter avhengig av hvilken tradisjon innen tilknytningsforskningen som beskriver begrepene. I denne undersøkelsen har Parker`s (1990) operasjonalisering av «bonding» begrepet blitt benyttet. Her er det snevret inn til en to-faktormodell for opplevd foreldreatferd (omsorg og beskyttelse). Disse faktorene synes også å gå igjen hos andre som diskuterer tilknytning (Arrindell, et al., 1986). Det er imidlertid faktorer som denne operasjonaliseringen ikke dekker, for eksempel ubevisste prosesser ved tilknytningen som antas ikke å kunne fanges opp ved hjelp av et kort spørreskjema. Tidligere forskning har vist at mange av de mentale prosessene som blir forsøkt beskrevet ved selvrappotering neppe gir noen god beskrivelse av

hele bildet (Nisbett & Wilson, 1977; Overskeid & Svartdal, 1997). Dette gjelder i særlig grad tilknytning, som antas å omfatte mange psykologiske forhold, hvorav noe er bevisst tilgjengelig, men hvor mye ikke er det. Det forventes at man bare i begrenset grad har bevisst oversikt over egne tanker, følelser og forestillinger (Overskeid & Svartdal, 1997), og derfor i enda mindre grad evner å sette dette i sammenheng med ens indre arbeidsmodell for tilknytning (Bernier & Dozier, 2002; Jacobvitz, et al., 2002). Et grunnleggende spørsmål her er derfor i hvilken grad det er mulig å oppnå god informasjon om kvaliteten på tilknytningen den voksne har til sine foreldre ut fra retrospektiv selvrappotering. Jeg vil også, med bakgrunn i forskning gjort på PBI (Parker, 1986; Mackinnon, et al, 1991), argumentere for at respondentenes svar kan antas å representere objektiv foreldreatferd, og at et uavhengig mål på dette i denne sammenhengen derfor er unødvendig.

Indre validitet

Indre validitet dreier seg om i hvilken grad man kan trekke slutninger om årsaksforhold mellom variablene som blir undersøkt i studien (Svartdal, 2004). Siden det i denne oppgaven er brukt et surveydesign, og ikke et eksperimentelt design, er det vanskelig å postulere direkte hvorvidt det å være tvilling (MZ og DZ) faktisk kan sies å forårsake noen forskjell i opplevd foreldreomsorg versus det å være enling. De nesten identiske gjennomsnittskorrelasjonene mellom MZ tvillinger, DZ tvillinger og enlinger kan imidlertid indikere at hva slags type søsken man er, har få om noen, implikasjoner for hvordan man retrospektivt opplever sine foreldres omsorgsattferd de første 16 år av livet. Selv om man kunne forventet at MZ tvillingpar ville hatt likere svarmønster innen paret enn DZ tvillingpar, kan man ikke ut fra denne studiens resultater påpeke noen årsaksforhold forhold mellom type tvillingzygositet og systematiske forskjeller i opplevd foreldreomsorg.

I denne hovedoppgaven er det ikke blitt kontrollert for ulike tredjevariabler, og det kan dermed ikke utelukkes at det fins variabler som kan forklare den manglende signifikante forskjellen både mellom tvillinger og enlinger, og mellom MZ-tvillingpar og DZ-tvillingpar i opplevd foreldreomsorg. En mulig tredjevariabel er respondentenes generelle fornøydhet med sine foreldre. Siden alle variablene kun er målt en gang med samme spørreskjema kan en tenke seg at respondentenes grad av tilfredshet med sine foreldre kan fungere som en generell faktor som fargelegger svarene deres på spørreskjemaet i enten positiv eller negativ retning, avhengig

av hvor tilfredse de er. Eksempelvis vil en fornøyd respondent da ha en tendens til å svare bekreftende på alle utsagn som beskriver foreldrene i positive termer, mens en misfornøyd respondent vil kunne gjøre det motsatte. Tidligere studier har imidlertid vist at PBI er et stabilt mål på foreldres tilknytningskarakteristikker og at respondentenes opplevelse blant annet ikke fluktuerer med depressivt humør eller nevrotisk nivå (Parker, 1990; Wilhelm, et al., 2005).

Ytre validitet

Ytre validitet dreier seg om i hvilken grad de resultatene som er funnet i studien, er gyldig på tvers av personer, situasjoner, tid og målingsvariabler (Svartdal, 2004). Det samlede utvalget for denne studien på 138 respondenter er relativt lite og må betegnes som et bekvemmelighetsutvalg (et ikke-sannsynlighets utvalg). Utvalget utgjorde en gruppe bestående av 28 monozygotiske tvillingpar, 15 dizygotiske tvillingpar, og 52 enlinger med et søsken med en aldersforskjell som ikke var mer +/- 4 år. Utvalgets størrelse vil selvsagt kunne ha bidratt til at man ikke fant signifikante funn som kanskje ellers ville ha vist seg signifikante i populasjonen generelt.

Det kan videre stilles spørsmål ved generaliserbarheten av funnene ved denne undersøkelsen. Utvalget av enlinger besto utelukkende av psykologistudenter. Psykologistudenter fremstår som en homogen gruppe spesielt i forhold til alder, kjønn og kvalifikasjoner. Tvillingene som svarte på spørreskjema, ble rekruttert dels gjennom et samarbeid med Tvillingforeldreforeningen, og dels fra A. M. Torgersens longitudinelle studie. Hele 65 % av tvillingrespondentene er MZ tvillinger, mens andelen DZ tvillinger er på 35 %, utvalget har derfor en underrepresentasjon av DZ tvillinger. Blant tvillingene deltok omtrent like mange kvinner som menn, mens kjønnsfordelingen blant enlingene er ukjent.

Ideelt sett kunne det totale utvalget med fordel ha vært mye større. Studiens statistiske styrke svekkes i stor grad med et så lite utvalg. Man kan med rette spørre seg om de ikke-signifikante resultatene skyldes at det faktisk ikke eksisterer slike forskjeller, eller om slike forskjeller finnes, men ikke oppdages på grunn av utvalgets størrelse. Videre hadde det også vært fordelaktig med et mer heterogent utvalg av enlinger både med tanke på alder, kjønn og kvalifikasjoner.

På den annen side styrket det studien at både enlinger med søsken som ikke er mer enn 4år eldre eller yngre enn dem selv, og MZ – og DZ tvillinger av samme kjønn er inkludert i utvalget. I tillegg kommer også respondentene fra hele landet noe som styrket studien ytterligere.

PRAKTISKE IMPLIKASJONER FOR TVILLINGSFORELDRE

Resultatene fra denne undersøkelsen føyer seg inn i rekken av studier som peker i retning av at den omsorgen tvillinger får i sin oppvekst er god nok i forhold til enlingers omsorg. Man finner med andre ord ingen forskjell i opplevd foreldreomsorg mellom enlinger og tvillinger. I litteraturgjennomgangen og i diskusjonen presenterte jeg flere teoretiske og forskningsbaserte faktorer som har vist seg særlig viktig for at foreldreomsorgen skal oppleves som god nok. I dette avsnittet vil jeg gå nærmere inn i hva noen av disse faktorene kan bety i praksis. Hvordan går man frem hvis man ønsker å være en sensitiv omsorgsperson, men må forholde seg til to samtidige barn? Jeg har som tvillingmor selv erfaring med hvordan utfordrende situasjoner kan oppstå nettopp fordi man må forholde seg til to samtidige barn. Skal jeg oppsummere mine erfaringer fra livet som tvillingmor og samtidig flette dette inn i den psykologiske kunnskapen presentert i denne hovedoppgaven, opplever jeg at følgende faktorer er avgjørende for barnas opplevelse av en god nok foreldreomsorg:

1. *En omsorgsfull grunnholdning.* Som foreldre er man gjennomsyret av et ønske om å gi barna sine det beste, uavhengig av om man får ett eller to barn samtidig. Når man ikke finner noen forskjeller mellom tvillinger og enlinger i opplevd foreldreomsorg ser ikke det særegne ved det å få tvillinger ut til å endre betingelsene for en omsorgsfull grunnholdning til sine barn. Dette gjør antakeligvis at tvillingforeldre i en kompleks familiesituasjon likevel greier å få begge tvillingspedbarna til å føle seg hørt og sett.
2. *Sensitiv nok.* Bowlby i sin etiologiske tilknytningsteori (1969) angir ikke *hvor* sensitiv omsorgspersonen må være, eller hvor ofte den sensitive oppmerksomheten må utøves. Dette betyr at tvillingforeldre etter all sannsynlighet befinner seg godt innenfor hva som kjennetegner sensitiv omsorg, selv om de må forholde seg til to samtidige spedbarn. Til tross for at barna må vente på tur når det gjelder alt fra bleieskift til trøst tilsier ikke dette at man er en lite sensitiv omsorgsperson. Som jeg selv har tatt meg i å si mange ganger når mine gutters utålmodighet er som størst: «Mamma er her, men nå er det Johannes sin tur. Etterpå skal Henrik få ny bleie.»

3. *Udelt oppmerksomhet er ikke kravet.* Som tvillingforeldre kan man også kjenne på en redsel knyttet til om man gir det enkelte barnet nok individuell oppmerksomhet. Blir det nok «alenetid» med mamma/pappa? Da er det godt å kunne støtte seg på store tilknytningsteoretikere som Bowlby (1969) som ikke angir at den oppmerksomheten man vier sine barn må være udelt. Man bør derfor med andre ord ikke bli bekymret over manglende udelt oppmerksomhet, men heller glede seg over å faktisk ha to samtidige barn som begge ønsker sin mors/fars oppmerksomhet. Så når begge guttene mine roper «mamma, mamma se her» er det deilig å kunne fortelle begge to samtidig at de er kjempeflinke til å turne rundt på stuegulvet, uten å ha dårlig samvittighet i den situasjonen for at jeg ikke tok for meg en og en.
4. *Utviklingen av rutiner er positivt.* I forhold til utviklingen av rutiner som tvillingspedbarn i langt større grad enn enlinger utsettes for er dette antakeligvis noe som er med på å skape økt trygghet for både foreldre og barn. Når livet er forutsigbart, når barna til en viss grad kan forvente hva som skal skje, blir de tryggere. Barnet reguleres gjennom rutiner. Selvreguleringen som foreldre til enlinger anbefales å følge kan se ut til å legge for mye ansvar på barnet og antakeligvis også skape mye frustrasjon for foreldrene, eksempelvis i forhold til søvn.

Tvillingforeldre kan ha nytte av slik kunnskap som beskrevet over i god tid før tvillingene ankommer. Slik kunnskap kan gi økt trygghet i en situasjon som for mange kan føles relativt overveldende. Det viktigste budskapet er at selv om omsorgen for to samtidige barn kan føles som et for omfattende ansvar så er man som regel god nok.

KONKLUSJON

Utleddet av teori finnes det flere gode argumenter for at tvillinger i større grad enn enlinger opplever mindre optimal foreldreomsorg de første 16 leveårene. Dette ble imidlertid ikke bekreftet empirisk i denne undersøkelsen, og disse resultatene føyer seg dermed inn i rekken av studier som etablerer et empirisk grunnlag for å hevde at det ikke er noen forskjell mellom tvillinger og enlinger i tilknytning slik det defineres i de ulike studiene. Her trengs imidlertid mer forskning. Både for å identifisere hvilke faktorer som stimulerer og hemmer tilknytningskvalitet og opplevd foreldreomsorg innenfor ikke-kliniske populasjoner, og for å se om det i større grad

generelt er mulig å påvirke psykologiske tilknytningsteorier i tråd med empiri. Jeg vil argumentere for at det er særlig viktig at fremtidige studier benytter forskjellige målemetoder som grunnlag for vurdering av ulike sider ved foreldre-barn relasjonen, slik at man kan være sikker på at en eventuell sammenheng (eller manglende som sådan) mellom søskentype og foreldre-barn relasjonen ikke skyldes at de er målt med samme metode.

En entydig konklusjon rundt hvorvidt en nettbasert versjon av PBI fungerer som en god alternativ måte å administrere dette spørreskjema på er vanskelig å trekke, særlig på grunn av denne studiens begrensede utvalg. Men på generelt grunnlag finnes det gode argumenter både for, og i mot, bruk av nettbaserte spørreskjema over mer tradisjonelle former. Det blir derfor opp til den enkelte å vurdere hvorvidt en nettbasert utgave er riktig fremgangsmåte for den undersøkelsen som skal gjennomføres. Det kan imidlertid konkluderes med at den nettbaserte utgaven måler det samme som den papirbaserte, og at metodene dermed konvergerer i tilstrekkelig grad for hensikten med denne undersøkelsen.

Helt til slutt håper jeg at tvillingforeldre vil la seg inspirere av denne hovedoppgaven til å tenke på at selv om det å bli foreldre til to samtidige barn setter forestillingen om den «perfekte» sped – og småbarnstiden på prøve, er man likevel som regel god nok!

REFERANSER

- Ainslie, R. C. (1997). *The psychology of twinship*. Northvale, NJ: Jason Aronson, Inc.
- Ainsworth, M.D.S. (1967). *Infancy in Uganda: Infancy and the growth of love*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Ainsworth, M.D., Blehar, M.C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: assessed in the strange situation and at home*, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Arrindell W. A., Perris C., Perris H., Eisemann M., Ende J. van der, & Knorring L. von (1986). Cross-national invariance of dimensions of parental rearing behaviour. *Br. J. Psychiatry*, 148, 305-309.
- Backe-Hansen, E. (2002). Fagetikk og forskning. I H. Øvreeide (red.), *Fagetikk i psykologisk arbeid* (s.204-223). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Bartholomew, K., & Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment: Do they converge? I J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp.25-45). New York: Guilford Press.
- Bergsjø, P. (2007). Keisersnitt gjennom 40 år. Overvåking ved hjelp av Medisinsk fødselsregister. *Norsk Epidemiologi*, 17, 185-190. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://www.ntnu.no/ojs/index.php/norepid/article/view/161/142> Lastet ned 15.februar 2012].
- Bokhorst, C., Bakermans-Kranenburg, M. J., Fearon, P., van IJzendoorn M. H., Fonagy, P., & Schuengel, C., (2003). The importance of shared environment in mother-infant attachment security: A behavioral genetic study. *Child Development*, 74 (6), 1769-1782.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, Vol. 1. Attachment*. London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. London: Hogarth Press and Institute of Psycho-Analysis.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss, Vol. 3. Loss: Sadness and depression*. London: Hogarth Press and Institute of Psycho-Analysis.
- Bowlby, J. (1988). *A secure Base: Clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.

- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. I J. A. Simpson, & W. S. Rholes (red.), *Attachment theory and close relationship* (s. 46-76). New York: Guilford Press.
- Britton, J. R., Britton, H. L., & Gronwaldt, V. (2006). Breastfeeding, Sensitivity, and Attachment. *Pediatrics*, *118*, 1436-1443. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://pediatrics.aappublications.org/content/118/5/e1436.short>. Lastet ned 4.august 2011].
- Broch, E. H., Bjørndahl, P. E., & Lindborg, I. (2003). *Dobbelt opp! En bok om tvillinger*. Oslo: Cappelen.
- Diehl, M., Elnick, A. B., Bourbeau, L. S., & Labouvie-Vief, G. (1998). Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74* (6), 1656-1669.
- Dozier, M.(1990). Attachment organization and treatment use for adults with serious psychopathological disorders. *Development and psychopathology*, *2*, 47-60.
- Enns, M. W., Cox, B. J., Clara, I. (2002). Parental bonding and adult psychopathology: results from the US National Comorbidity Survey. *Psychological Medicine*, *32*, pp 997-1008 . [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract;jsessionid=3B8F68DF2A2DC9FE73CE51D5D6014500.journals?fromPage=online&aid=121879>. Lastet ned 14.mars 2010].
- Fearon, P., van IJzendoorn M. H., Fonagy, P., Bakermans-Kranenburg, M. J., Schuengel, C., & Bokhorst, C. L., (2006). In search of shared and nonshared environmental factors in security of attachment: A behavior-genetic study of the association between sensitivity and attachment security. *Developmental Psychology*, *42* (6), 1026-1040.
- Fergusson & Woodward (1999). Breastfeeding and later psychosocial adjustment. *Paediatric and Perinatal Epidemiology*, *13*, 144-157.
- Finkel, D. & Matheny, A.P. (2000). Genetic and environmental influences on measures of infant attachment security. *Twin Research*, *3*, 242–250.
- “For tidlig fødsel – prematuritet”. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra www.nhi.no. Lastet ned 7.august 2011.].
- Grønning Tønder, J. (2008). *Boken om tvillinger 0-10år – myter og virkelighet om graviditet, fødsel og tvillingforholdet*. TekstXpressen: Odense.

- Haggkvist, A. P., Brantsæter, A. L., Gribovski, A. M., Helsing, E., Meltzer, H. M., Haugen, M. (2009). Prevalence of breast-feeding in the Norwegian Mother and Child Cohort Study and health service-related correlates of cessation of full breast feeding. *Public Health Nutrition, 13*, 2076-2086. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra amnehjelpen.no. Lastet ned 1.november 2011].
- Hay, D. A. & O'Brien, P. J. (1984). The role of parental attitudes in the development of temperament in twins at home, school and in test situations. *Acta Geneticae Medicae et Gemellologiae, 33*, 191-204.
- Hay, D. A. & O'Brien, P. J. (1987). Early influences on the school social adjustment of twins. *Acta Geneticae Medicae et Gemellologiae, 36*, 239-248.
- Hay, G., Alexander, J., Bærug, A., Blomhoff, R., & Blaker B.(1998). *Vurdering av EU-direktivet for barnemat - ernæringsmessige konsekvenser. Rapport fra Statens ernæringsråds arbeidsgruppe for vurdering av EU-direktivet for barnemat*. Oslo: Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra www.amnehjelpen.no. Lastet ned 1.november 2011].
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*, 511-524.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry, 5*, 1-22.
- Hoghugh, M., & Speight, A. N. P. (1998). Good enough parenting for all children – a strategy for a healthier society. *Arc Dis Child, 78*, 293-300. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://adc.bmj.com/content/78/4/293.extract>. Lastet ned 1.august 2011].
- Horowitz, L.M., Rosenberg, S.E., & Bartholomew, K. (1993). Interpersonal problems, attachment styles and outcome in brief dynamic psychotherapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 61*, 549-560.
- Jacobvitz, D., Curran, M., & Moller, N. (2002). Measurement of adult attachment: The place of self-report and interview methodologies. *Attachment & Human Development, 4*, 207–215. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://www.ahealthymind.org/ans/library/JacobvitzCurranandMollerAHD2002.pdf>. Lastet ned 5.mars 2010].

- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? 2. utg.* Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Lewis, M., Feiring, C., & Rosenthal, S. (2000). Attachment over time. *Child development, 71*, 707-720.
- Lerner, R. M. (2002). *Concepts and theories of human development.* Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum associates, publishers.
- Lichtenstein, P., Ganiban, J., Neiderhiser, J. M., Pedersen, N. L., Hansson, K., Cederblas, M., Ethammar, O., & Reiss, D. (2003). Remembered parental bonding in adult twins: genetic and environmental influences. *Behaviour Genetics, 33*, 397-408.
- Lytton, H. (1977). *Parent-child interaction: The socialization process observed in twin and singleton families.* New York: Plenum.
- Mackinnon, A. J., Henderson, A. S., & Andrews, G. (1991). The parental bonding instrument: a measure of perceived or actual parental behavior?. *Acta Psychiatr. Scand. 83*, 153-159.
- Magnus P, Berg K, Nance WE (1983) Predicting zygosity in Norwegian twin pairs born 1915-1960. *Clinical Genetics, 24*, 103-112. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1399-0004.1983.tb02220.x/abstract>. Lastet ned 1.november 2011].
- Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as Disorganised/Disoriented during the Ainsworth strange situation. In M. Greenberg, D. Cicchetti, & E. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention.* (pp. 121-160). Chicago: University of Chicago Press.
- Main, M. (1990). Cross-Cultural Studies of Attachment Organization: Recent Studies, Changing Methodologies, and the Concept of Conditional Strategies. *Human Development, 33*, 48-61.
- Manassis, K., Owens, M., Adam, K. S., West, M., & Sheldon-Keller, A. E. (1999). Assessing attachment: convergent validity of the adult attachment interview and the parental bonding instrument. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 33*, 559-567.
- Mikulincer, M., Orbach, I., & Iavenelli, D. (1998). Adult attachment style and affect regulation: Strategic variations in subjective self-other similarity. *Journal of Personality and Social Psychology, 75* (2), 436-448.

- Nisbett, R. E., & Wilson, T.D.W. (1977). Telling more than we know: Verbal reports on mental processes. *Psychological Review*, 84, 231-259.
- Nylander, G.(2001). *Mamma for første gang, 3rd. ed.* Oslo: Gyldendal Fakta.
- O`Connor, T. G., & Croft, C. M. (2001). *A twin study of attachment in preschool children. Child development*, 72, 1501-1511. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-8624.00362/abstract>. Lastet ned 28.juli 2011].
- Overskeid, G., & Svartdal, F. (1997). Kan vi stole på følelsene våre? Intuisjon og ekspertise i daglig liv og klinisk arbeid. I Overskeid, G. & Svartdal, F. (red.) (1997): *Det ubevisste og moderne vitenskap*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Parker, G. (1986). Validating an experiential measure of parental style: the use of a twin sample. *Acta Psychiatr. Scand.* 73, 22-27.
- Parker, G. (1990). The Parental Bonding Instrument: A decade of research. *Social Psychiatry Epidemiology*, 25, 281-282.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J.-Y. & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879–903.
- Ramaekers, S., & Suissa, J. (2012). The claims of parenting: Reasons, responsibility, and society. *Contemporary philosophies and theories in education*, 4, 73-97. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra: <http://www.springerlink.com/content/r43732uh4h0h5111/fulltext.pdf>. Lastet ned 17.januar 2012]
- Ravitz, P., Maunder, R., Hunter J., Sthankiya, B., & Lancee, W. (2010). Adult attachment measures: a 25 review. *Journal of psychosomatic Research*, 69, 419-432.
- Robin, M., Josse, D., & Tourette, C. (1988). Mother-twin interaction during early childhood. *Acta Geneticae Medicae et Gemellologiae*, 37, 151-159.
- Rothbard, J. C., & Shaver, P.R. (1994). Continuity of attachment across the lifespan. In M.B. Sperling & W.H. Berman (Eds.), *Attachment in adults: Clinical and developmental Perspectives*, (pp. 31-71). New York: Guildford Press.

- Rønning, W. M., Sølvberg, A. M., Tønseth, C. (2005). Voksnes bruk av PC og Internett: Digitale skillelinjer er der fremdeles. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra www.ssb.no. Lastet ned 10.november 2011].
- Sax, L., Gilmartin, S. K., Bryant, A. N. (2003). Assessing response rates and nonresponse bias in web and paper surveys. *Research in Higher Education*, 44 (4), 409-432. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra: <http://www.springerlink.com/content/v71hp772066t1q85/fulltext.pdf>. Lastet ned 1.november 2011].
- Schmidt, W. C. (1997). World-Wide Web survey research: Benefits, potential problems, and solutions. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 2, 274-279. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://www.springerlink.com/content/f51606k0t4058k47/fulltext.pdf>. Lastet ned 10.november 2011].
- Selwyn, N., & Robson, K. (1998) Using e-mail as a research tool, *Social Research Update*, [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU21.html>. Lastet ned 01.oktober 2011].
- Shaffer, D. (2009). *Social and Personality Development*. Wadsworth: Cengage Learning.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & Development*, 4 (2), 243-257.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2004). I W. S. Rholes, & J. A. Simpson (Eds.), *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* (pp.17-54). New York: Guildford Press.
- Solomon, D. J. (2001). *Conducting Web-Based Surveys*. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://cogprints.org/2357/>. Lastet ned 1.oktober 2011]
- Svartdal, F. (2004). *Psykologiens forskningsmetoder – en introduksjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Torgersen, A. M. (1991). Genetic and environmental influence on temperamental behavior. A longitudinal study of twins from infancy to adulthood. Doktoravhandling, Universitetet i Bergen.
- Torgersen, A. M. (2004). *Tvillinger og forholdet mellom dem*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

- Torgersen, A. M., Grova, B. K., & Sommerstad, R. (2007). *A pilot study of attachment patterns in adult twins. Attachment and Human Development, 9*, 127-138.
- Trancredy, C. M., & Fraley, R. C. (2006). The nature of adult twin relationships: an attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology, 90*, 78-93.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., & Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development, 71* (3), 684-689.
- Waters, E., Crowell, J. A., Elliott M., Corcoran, D., & Treboux, D. (2002). Bowlby`s secure base theory and the social/personality psychology of attachment styles: Work(s) in progress. *Attachment and Human Development, 4*, 230-242.
- Wilhelm, K., Niven, H., Parker, G., & Hadzi-Pavlovic, D. (2005). The stability of the Parental Bonding Instrument over a 20-year period. *Psychological Medicine, 34*, 387-393.
- Yun, G. W. & Trunbo, C. W. (2000). Comparative Response to a Survey Executed by Post, E mail, & Web Form. *Journal of Computer-Mediated Communication, 1*, 0. [Elektronisk versjon tilgjengelig fra <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2000.tb00112.x/full>. Lastet ned 10.november 2011]
- Zetterstrom, R. (1999). Breastfeeding and infant-mother interaction. *Acta paediatrica, 88*, 1-6.

APPENDIX A: NORSK PAPIRVERSJON PBI

Norsk oversettelse av PBI med skalanøkkel (2011)

	Spørsmål	Stemmer svært godt (=4)	Stemmer ganske godt (=3)	Stemmer ganske dårlig (=2)	Stemmer svært dårlig (=1)
C	5. Snakket til meg med varm og vennlig stemme				
C	6. Hjalp meg ikke så mye som jeg trengte (reversert)				
P	7. Lot meg få gjøre det jeg hadde lyst til (reversert)				
C	8. Virket følelsesmessig kald (reversert)				
C	9. Synes å forstå mine problemer og bekymringer.				
C	10. Var kjærlig mot meg.				
P	11. Likte gjerne at jeg tok mine egne beslutninger (reversert)				
P	12. Ville ikke at jeg skulle bli voksen				
P	13. Forsøkte å kontrollere alt jeg gjorde				
P	14. Invaderte mitt privatliv				
C	15. Likte å diskutere ting gjennom med meg				
C	16. Smilte ofte til meg				
P	17. Hadde tendens til å behandle meg som yngre enn jeg var.				
C	18. Synes ikke å forstå hva slags behov jeg hadde eller hva jeg ønsket (reversert)				
P	19. Lot meg bestemme ting for meg selv (reversert)				
C	20. Fikk meg til å føle at jeg ikke var ønsket (reversert)				
C	21. Fikk meg til å føle meg bedre hvis jeg var nervøs, urolig				
C	22. Snakket ikke noe særlig til meg (reversert)				
P	23. Forsøkte å gjøre meg avhengig av seg				
P	24. Fikk meg til å føle at jeg ikke kunne ta vare på meg selv.				
P	25. Ga meg så mye frihet som jeg ville ha (reversert)				
P	26. Lot meg gå ut så ofte som jeg ønsket (reversert)				
P	27. Var overbeskyttende				
C	28. Ga meg lite ros (reversert)				
P	29. Lot meg gå med de klær jeg ønsket (reversert)				

C = Care – Omsorgsskalaen . P = Protection - Beskyttelsesskalaen

APPENDIX B: E-POST INVITASJON OG INFORMERT SAMTYKKE

E-post invitasjon til enlingutvalget.

Hei.

Jeg er student på profesjonsstudiet i psykologi ved universitetet i Oslo.

Dette er et spørsmål til deg som har et søsken som ikke er mer enn 4år eldre eller yngre enn deg, om å delta i en spørreundersøkelse for å se nærmere på eventuelle ulikheter i foreldre-barn relasjonen mellom tvillinger og vanlige søsken. Spørreskjemaet har 25 spm x 2 vedrørende oppfatning av mor og far de første 16 årene av livet ditt. Det er svært fort gjort å svare på disse spørsmålene, og alt foregår over nett slik at du kan sitte hjemme å fylle ut skjemaet. Undersøkelsen etterspør ingen sensitive personopplysninger.

Informasjonen som registreres om deg skal kun brukes slik som beskrevet. Din identitet vil holdes skjult, og det vil heller ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

Det er frivillig å delta i studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke til å delta i studien. Dette vil ikke få konsekvenser for deg.

Dersom du har spørsmål til studien, kan du kontakte Gitte Nettet Midelfart, tlf. 90662706, e-post: gittenm@gmail.com.

Tusen takk for din deltakelse!

E-postinvitasjon til det nettbaserte tvillingutvalget.

Hei.

Jeg er student på profesjonsstudiet i psykologi ved universitetet i Oslo.

Dette er et spørsmål til deg som er toegget tvilling om å delta i en spørreundersøkelse for å se nærmere på eventuelle ulikheter i foreldre-barn relasjonen mellom tvillinger og såkalt enlinger (dvs personer som ikke har en tvilling, men et annet søsken). Spørreskjemaet har 25 spm x 2 vedrørende oppfatning av mor og far de første 16 årene av livet ditt. Det er svært fort gjort å svare på disse spørsmålene, og alt foregår over nett slik at du kan sitte hjemme å fylle ut skjemaet. Spørsmålene må du og din tvilling fylle ut hver for dere (det er altså ikke lov til å samarbeide).

Undersøkelsen etterspør ingen sensitive personopplysninger, den er videre anonym slik at ingenting kan spores tilbake til deg.

Informasjonen som registreres om deg skal kun brukes slik som beskrevet. Det vil heller ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

Det er frivillig å delta i studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke til å delta i studien. Dette vil ikke få konsekvenser for deg.

Dersom du har spørsmål til studien, kan du kontakte Gitte Nettet Midelfart, tlf. 90662706, e-post: gittenm@gmail.com.

Tusen takk for din deltakelse!

APPENDIX C: NORSK NETTVERSJON PBI

Norsk nettbasert versjon av PBI (2011).

Hovedoppgave UiO - PBI søsken.

Hei.

Dette er et spørsmål til deg som har et søsken som ikke er mer enn 4år eldre eller yngre enn deg, om å delta i en spørreundersøkelse for å se nærmere på eventuelle ulikheter i foreldre-barn relasjonen mellom vanlige søsken og tvillinger. Er du enebarn eller tvilling kan du se bort fra denne henvendelsen.

Undersøkelsen etterspør ingen sensitive personopplysninger. Det vil heller ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

Trykk på lenken under for å gå til spørreundersøkelsen.

Din identitet vil holdes skjult

Les om [retningslinjer for personvern](#). (Åpnes i nytt vindu)

Vær vennlig å merk av det tallet som kommer etter hvert spørsmål slik du husker din MOR i de første 16 årene av ditt liv.

	4.	3.	2.	1.
	stemmer	stemmer	stemmer	stemmer
	svært	ganske	ganske	svært
	godt	godt	dårlig	dårlig
1. Snakket til meg med varm og vennlig stemme.	☐	☐	☐	☐
2. Hjalp meg ikke så mye som jeg trengte.	☐	☐	☐	☐
3. Lot meg få gjøre det jeg hadde lyst til.	☐	☐	☐	☐

4. Virket følelsesmessig kald.	☐	☐	☐	☐
5. Synes å forstå mine problemer og bekymringer.	☐	☐	☐	☐
6. Var kjærlig mot meg.	☐	☐	☐	☐
7. Likte gjerne at jeg tok mine egne beslutninger.	☐	☐	☐	☐
8. Ville ikke at jeg skulle bli voksen.	☐	☐	☐	☐
9. Forsøkte å kontrollere alt jeg gjorde.	☐	☐	☐	☐
10. Invaderte mitt privatliv.	☐	☐	☐	☐
11. Likte å diskutere ting gjennom med meg.	☐	☐	☐	☐
12. Smilte ofte til meg.	☐	☐	☐	☐
13. Hadde tendens til å behandle meg som yngre enn jeg var.	☐	☐	☐	☐
14. Synes ikke å forstå hva slags behov jeg hadde eller hva jeg ønsket.	☐	☐	☐	☐
15. Lot meg bestemme ting for meg selv.	☐	☐	☐	☐
16. Fikk meg til å føle at jeg ikke var ønsket.	☐	☐	☐	☐
17. Fikk meg til å føle meg bedre hvis jeg var nervøs, urolig.	☐	☐	☐	☐
18. Snakket ikke noe særlig til meg.	☐	☐	☐	☐
19. Forsøkte å gjøre meg avhengig av seg.	☐	☐	☐	☐

20. Fikk meg til å føle at jeg ikke kunne ta vare på meg selv.
21. Ga meg så mye frihet som jeg ville ha.
22. Lot meg gå ut så ofte som jeg ønsket.
23. Var overbeskyttende.
24. Ga meg lite ros.
25. Lot meg gå med de klær jeg ønsket.

Nå er du ferdig med alle de 25 spørsmålene vedrørende MOR. Herunder følger 25 spørsmål vedrørende FAR. Vær vennlig og merk av det tallet som kommer etter hvert spørsmål slik du husker din FAR i de første 16 årene av ditt liv. Trykk "neste" for å gå videre.

Vær vennlig å merk av det tallet som kommer etter hvert spørsmål slik du husker din FAR i de første 16 årene av ditt liv.

	4.	3.	2.	1.
	stemmer	stemmer	stemmer	stemmer
	svært	ganske	ganske	svært
	godt	godt	dårlig	dårlig
1. Snakket til meg med varm og vennlig stemme.	☐	☐	☐	☐
2. Hjalp meg ikke så mye som jeg trengte.	☐	☐	☐	☐
3. Lot meg få gjøre det jeg hadde lyst til.	☐	☐	☐	☐
4. Virket følelsesmessig kald.	☐	☐	☐	☐
5. Synes å forstå mine problemer og bekymringer.	☐	☐	☐	☐

6. Var kjærlig mot meg.	☐	☐	☐	☐
7. Likte gjerne at jeg tok mine egne beslutninger.	☐	☐	☐	☐
8. Ville ikke at jeg skulle bli voksen.	☐	☐	☐	☐
9. Forsøkte å kontrollere alt jeg gjorde.	☐	☐	☐	☐
10. Invaderte mitt privatliv.	☐	☐	☐	☐
11. Likte å diskutere ting gjennom med meg.	☐	☐	☐	☐
12. Smilte ofte til meg.	☐	☐	☐	☐
13. Hadde tendens til å behandle meg som yngre enn jeg var.	☐	☐	☐	☐
14. Synes ikke å forstå hva slags behov jeg hadde eller hva jeg ønsket.	☐	☐	☐	☐
15. Lot meg bestemme ting for meg selv.	☐	☐	☐	☐
16. Fikk meg til å føle at jeg ikke var ønsket.	☐	☐	☐	☐
17. Fikk meg til å føle meg bedre hvis jeg var nervøs, urolig.	☐	☐	☐	☐
18. Snakket ikke noe særlig til meg.	☐	☐	☐	☐
19. Forsøkte å gjøre meg avhengig av seg.	☐	☐	☐	☐
20. Fikk meg til å føle at jeg ikke kunne ta vare på meg selv.	☐	☐	☐	☐
21. Ga meg så mye frihet	☐	☐	☐	☐

som jeg ville ha.

22. Lot meg gå ut så ofte som jeg ønsket.

23. Var overbeskyttende.

24. Ga meg lite ros.

25. Lot meg gå med de klær jeg ønsket.

Dersom du har spørsmål til studien, kan du kontakte Gitte Nasset Midelfart, T:90662706, e-post: gittenm@gmail.com.

Tusen takk for din deltakelse!

© Copyright www.questback.com. All Rights Reserved.

UiO hovedoppgave - PBI tvillinger - 2011

Hei. Dette er et spørsmål til deg som er toegget tvilling om å delta i en spørreundersøkelse for å se nærmere på eventuelle ulikheter i foreldre-barn relasjonen mellom tvillinger og såkalt enlinger (dvs personer som ikke har en tvilling, men et annet søsken). Spørsmålene må du og din tvilling fylle ut hver for dere (det er altså ikke tillatt å samarbeide). Undersøkelsen etterspør ingen sensitive personopplysninger, og er anonym slik at ingenting kan spores tilbake til deg. Det vil heller ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres. Spørreskjemaet viser forskjellige holdninger og atferd hos foreldre.

Din identitet vil holdes skjult

Les om retningslinjer for personvern. (Åpnes i nytt vindu)

Av vitenskapelige hensyn krever denne spørreundersøkelsen at du som er tvilling svarer på noen få zygotisbestemmende spørsmål først, det vil si spørsmål vedrørende om du er enegget eller toegget tvilling. Når du er ferdig trykk "neste".

1) * Er du og din tvillingsøster/-bror «like som to dråper vann», eller er dere som søsken flest?

- 1. Som to dråper vann
- 2. Som søsken flest
- 3. Helt ulike

2) * Blir du og din tvillingsøster/-bror ofte forvekslet?

- 1. Ja, svært ofte
- 2. Av og til
- 3. Nei, praktisk talt aldri

3) * Har noen av de følgende personer problemer med å se forskjell på deg og din tvilling?

		Av og	
	Ofte	til	Aldri
Foreldre	☐	☐	☐
Lærere	☐	☐	☐
Andre	☐	☐	☐

4) * Kryss av for hvor like du og din tvilling er når det gjelder

	Helt like	Nesten like	Forskjellige	Vet ikke
Hårfarge	☐	☐	☐	☐
Hårtype	☐	☐	☐	☐

Farge på øynene	☐	☐	☐	☐
Stemme	☐	☐	☐	☐
Fingerferdighet	☐	☐	☐	☐

5) * Tror du selv at du og din tvilling er

- Eneggede
- Toeggede

Nå er du ferdig med spørsmålene vedrørende din tvillingtype. Herunder følger spørreundersøkelsen som omhandler foreldre-barn relasjonen de første 16årene av livet ditt. Trykk "neste" for å fortsette.

7) * Vær vennlig å merk av det tallet som kommer etter hvert spørsmål slik du husker din MOR i de første 16 årene av ditt liv.

	4.	3.	2.	1.
	stemmer	stemmer	stemmer	stemmer
	svært	ganske	ganske	svært
	godt	godt	dårlig	dårlig
1. Snakket til meg med varm og vennlig stemme.	☐	☐	☐	☐
2. Hjalp meg ikke så mye som jeg trengte.	☐	☐	☐	☐
3. Lot meg få gjøre det jeg hadde lyst til.	☐	☐	☐	☐
4. Virket følelsesmessig kald.	☐	☐	☐	☐
5. Synes å forstå mine problemer og bekymringer.	☐	☐	☐	☐
6. Var kjærlig mot meg.	☐	☐	☐	☐
7. Likte gjerne at jeg tok mine egne beslutninger.	☐	☐	☐	☐

8. Ville ikke at jeg skulle bli voksen.	☐	☐	☐	☐
9. Forsøkte å kontrollere alt jeg gjorde.	☐	☐	☐	☐
10. Invaderte mitt privatliv.	☐	☐	☐	☐
11. Likte å diskutere ting gjennom med meg.	☐	☐	☐	☐
12. Smilte ofte til meg.	☐	☐	☐	☐
13. Hadde tendens til å behandle meg som yngre enn jeg var.	☐	☐	☐	☐
14. Synes ikke å forstå hva slags behov jeg hadde eller hva jeg ønsket.	☐	☐	☐	☐
15. Lot meg bestemme ting for meg selv.	☐	☐	☐	☐
16. Fikk meg til å føle at jeg ikke var ønsket.	☐	☐	☐	☐
17. Fikk meg til å føle meg bedre hvis jeg var nervøs, urolig.	☐	☐	☐	☐
18. Snakket ikke noe særlig til meg.	☐	☐	☐	☐
19. Forsøkte å gjøre meg avhengig av seg.	☐	☐	☐	☐
20. Fikk meg til å føle at jeg ikke kunne ta vare på meg selv.	☐	☐	☐	☐
21. Ga meg så mye frihet som jeg ville ha.	☐	☐	☐	☐
22. Lot meg gå ut så ofte som jeg ønsket.	☐	☐	☐	☐
23. Var overbeskyttende.	☐	☐	☐	☐
24. Ga meg lite ros.	☐	☐	☐	☐
25. Lot meg gå med de klær jeg ønsket.	☐	☐	☐	☐

Nå er du ferdig med alle de 25 spørsmålene vedrørende MOR. Herunder følger 25 spørsmål vedrørende FAR. Vær vennlig og merk av det tallet som kommer etter hvert spørsmål slik du husker din FAR i de første 16 årene av ditt liv. Trykk "neste" for å gå videre.

9) * Vær vennlig å merk av det tallet som kommer etter hvert spørsmål slik du husker din FAR i de første 16 årene av ditt liv.

	4.	3.	2.	1.
	stemmer	stemmer	stemmer	stemmer
	svært	ganske	ganske	svært
	godt	godt	dårlig	dårlig
1. Snakket til meg med varm og vennlig stemme.	☐	☐	☐	☐
2. Hjalp meg ikke så mye som jeg trengte.	☐	☐	☐	☐
3. Lot meg få gjøre det jeg hadde lyst til.	☐	☐	☐	☐
4. Virket følelsesmessig kald.	☐	☐	☐	☐
5. Synes å forstå mine problemer og bekymringer.	☐	☐	☐	☐
6. Var kjærlig mot meg.	☐	☐	☐	☐
7. Likte gjerne at jeg tok mine egne beslutninger.	☐	☐	☐	☐
8. Ville ikke at jeg skulle bli voksen.	☐	☐	☐	☐
9. Forsøkte å kontrollere alt jeg gjorde.	☐	☐	☐	☐
10. Invaderte mitt privatliv.	☐	☐	☐	☐
11. Likte å diskutere ting gjennom med meg.	☐	☐	☐	☐
12. Smilte ofte til meg.	☐	☐	☐	☐
13. Hadde tendens til å behandle meg som yngre enn jeg var.	☐	☐	☐	☐

14. Synes ikke å forstå hva slags behov jeg hadde eller hva jeg ønsket.
15. Lot meg bestemme ting for meg selv.
16. Fikk meg til å føle at jeg ikke var ønsket.
17. Fikk meg til å føle meg bedre hvis jeg var nervøs, urolig.
18. Snakket ikke noe særlig til meg.
19. Forsøkte å gjøre meg avhengig av seg.
20. Fikk meg til å føle at jeg ikke kunne ta vare på meg selv.
21. Ga meg så mye frihet som jeg ville ha.
22. Lot meg gå ut så ofte som jeg ønsket.
23. Var overbeskyttende.
24. Ga meg lite ros.
25. Lot meg gå med de klær jeg ønsket.

Dersom du har spørsmål til studien, kan du kontakte Gitte Nettet Midelfart, tlf. 90662706, e-post: gittenm@gmail.com.

Tusen takk for din deltakelse!

APPENDIX D: ZYGOSITETSBESTEMMENDE SPØRSMÅL

Zygositetsbestemmende spørsmål (Magnus, Berg & Nance, 1983)

Spørsmålene 2-6 i rammen, fylles bare ut av tvillinger med samme kjønn

2. Er du og din tvillingsøster/-bror 'like som to dråper vann', eller er dere bare så like som søsken flest?				
☐ Som to dråper vann	☐ Som søsken flest	☐ Helt ulike		
3. Blir du og din tvillingsøster/-bror ofte forvekslet?				
☐ Ja, svært ofte	☐ Av og til	☐ Nei, praktisk talt aldri		
4. Har noen av de følgende personer problemer med å se forskjell mellom deg og din tvilling?				
	Ofte	Av og til	Aldri	
Foreldre.....	☐	☐	☐	
Lærerne	☐	☐	☐	
Andre.....	☐	☐	☐	
	JA			
Ingen	☐			
5. Kryss av for hvor like du og din tvilling var når det gjelder				
	Helt like	Nesten like	Forskjellige	Vet ikke
Hårfarge	☐	☐	☐	☐
Hårtype	☐	☐	☐	☐
Farge på øynene.....	☐	☐	☐	☐
Stemme.....	☐	☐	☐	☐
Fingerferdighet.....	☐	☐	☐	☐
6. Tror du selv at du og din tvilling er:				
	☐ Eneggede	☐ Toeggede		